

Handboek NVT

Leeswijzer Taalleesland
Nederlands voor het basisonderwijs
op Aruba (klas 3-klas 6)

Leerjaar 6

Thema 6

Wat zal ik eens aantrekken?

Colofon

Lidwina Solognier-Lamper (
Mirella Wijngaarden
Laura Tonk
Marion Lopez
Wiljan Megens

Met dank aan:

Colegio Conrado Coronel, Colegio San Hose, Frans Teunissen, Aurita Arends,
Magriet Pourier, Merle Sint Jago

Uitgegeven door afdeling Curriculum, Directie Onderwijs Aruba

Opdrachtgever: Proyecto Scol Multilingual (PSML)

Handboek NVT**Wat zal ik eens aantrekken?**

Dit handboek van thema 6 'Wat zal ik eens aantrekken?' is onderdeel van het 'Handboek NVT', een aanpassing van de methode Taalleesland voor het vak Nederlands in het Arubaanse onderwijs klas 3-6.

Naast de methode is er een Handboek geschreven met de onderdelen: woordenschat, luisteren en spreken, leesbegrip, stellen, taalbeschouwing en spelling. Daarnaast wordt er in de lessen tijd ingeruimd voor lezen.

De aanpassing betreft onder andere het aantal lessen in verband met de beschikbare lestijd voor het Nederlands in de Scol Multilingual. Bij deze aanpassing is rekening gehouden met het feit dat de leerlingen in de moedertaalmethode 'Festival di Idioma' de taalvaardigheden zullen leren waarop het onderwijs in het Nederlands aansluit.

Andere aanpassingen zijn er met betrekking tot de context: aanpassing aan de Arubaanse context of een verduidelijking van de context met behulp van beelden.

Ook komen taalverschillen Papiamentu – Nederlands aan bod in de desbetreffende lesuitwerkingen, bijvoorbeeld bij verschil in woord- of zinsbouw.

Veel taalplezier!

De projectgroep.

Inhoud Handboek thema 6

Colofon	2
Inhoudsopgave	5
Thema-inleiding	7
Overzicht lesdoelen	8
Lessen	11 - 107

Bijlagen

- Toetsbladen thema 6
- Controle toets dictee thema 6
- Alfabetische woordenlijst thema 6
- Spellinghulp

Thema-inleiding

Wat zal ik eens aantrekken?

Kleding is voor alle mensen belangrijk en is dat ook altijd geweest. Daar wijzen de vele spreekwoorden en gezegden die op kleding betrekking hebben wel op. Een aantal uitdrukkingen wordt bij de lessen Luisteren en Spreken en Taalbeoefening aan de orde gesteld. De kleding die men vroeger droeg, verschilt nogal van de kleding van tegenwoordig. Het zal voor sommige leerlingen een verrassing zijn dat de spijkerbroek niet altijd bestaan heeft, maar eind 19^e eeuw door Levi Strauss uitgevonden is.

Verder blijft de aantrekkelijkheid van merkkleding voor de hedendaagse jeugd niet onbesproken en ook de wereld van reclame en modeshows om kleding aan de man te brengen, worden in de lessen aan de orde gesteld.

Kleding wordt niet alleen bepaald door trends en mode maar kan ook een uitdrukking zijn van geloof en tradities, zoals onder andere blijkt uit het dragen van hoofddoekjes door islamitische meisjes en het dragen van een schooluniform in sommige landen.

‘Wat zal ik eens aantrekken?’ is een rijk thema waar alle leerlingen zich bij betrokken zullen voelen.

Ieder thema bestaat uit 20 lessen. De lessen 1-4, 6-9, 11-14 zijn taallessen, waarin het lezen van teksten is geïntegreerd; de lessen 5, 10 en 15 zijn spellingslessen; lessen 16/17 zijn toetslessen; lessen 18/19 zijn herhalings-/verdiepingslessen; in les 20 wordt het thema afgesloten.

De leerlingen beheersen aan het eind van thema 6 de volgende taalvaardigheden:

Woordenschat

- het passief en actief kennen van de doelwoorden van thema 6;
- het herkennen van betekenisrelaties tussen de doelwoorden van thema 6.

Taalbeoefening

- het koppelen van synoniemen en nuanceverschillen in de betekenis van synoniemen herkennen.

Leesbegrip

- inferenties maken met betrekking tot plaats en tijd.

Spelling

- de leerlingen oefenen hun auditief geheugen en schrijven een aantal zinnen en woorden uit al bekende spellingscategorieën.

Didactische tips

Aan het eind van een les staan soms didactische tips. Hierin worden meestal voor leerlingen onbekende woorden aangegeven. Om deze woorden duidelijk te maken, kunt u te werk gaan volgens de methode die de woordenschatlessen gebruiken.

Een andere tip is om andere woordleerstrategieën te gebruiken:

- langere woorden splitsen in woorden die wel bekend zijn;
- gelijkenis zoeken in woorden in andere talen (Papiamentu, Engels, Spaans);
- een vertaling naar het woord in het Papiamentu.

Didactische tips kunnen ook tips geven met betrekking tot het bereiken van andere doelen in de lessen.

Overzicht lesdoelen		
Week 1		
Les 1	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de kleding, het schoeisel, het hoofddeksel, de stofsoort, het tentdoek, het denim, het fluweel, het kant</i> .
	Luisteren en spreken	- De leerlingen praten met elkaar over het thema 'Wat zal ik eens aantrekken?' - De leerlingen luisteren naar en reageren op een voorgelezen verhaal.
Les 2	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de functie, uitoefenen, opeisen, carrière maken</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het afleiden van informatie uit fictionele teksten over personen en gevoelens. - De leerlingen oefenen het verzamelen van informatie aan de hand van de wie-, wat-, waar- en wanneervragen bij fictionele teksten. - De leerlingen oefenen het onderscheiden van soorten vragen en het leren beantwoorden van in-de-tekst-vragen. (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')
Les 3	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>voortschrijden (van de tijd), naarmate, het verschijnsel, stilstaan bij en voorbijgaan aan</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen met het omzetten van zinnen in de o.t.t. en o.v.t. in de v.t.t. of v.v.t. en kunnen het verschil is betekenis aangeven. - De leerlingen oefenen het aanwijzen van het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm in zinnen in de v.t.t. of de v.t.t. - De leerlingen weten wat voltooid deelwoorden zijn. - De leerlingen oefenen de term 'werkwoordelijk gezegde'.
Les 4	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de emancipatie, onderscheid maken, gelijkwaardig, m/v, je voorkeur te kennen geven, je afkeuring laten blijken, blij geven van een mening</i> .
	Stellen	- De leerlingen oefenen het schrijven van een verhaalbegin dat uitnodigt tot verder lezen.
Les 5	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>ch</i> die als /sj/ klinkt. - Werkwoordspelling: <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen oefenen het schrijven van de verleden tijd van zwakke <i>-ten-</i> en <i>-den-</i> werkwoorden. • De leerlingen oefenen het vaststellen van de tijd van een zin vanuit de context.
Week 2		
Les 6	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>arrogant, opzichtig, onopvallend, onderdanig, de karikatuur, de karaktereigenschap, kenmerkend</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het afleiden van informatie uit fictionele teksten over personen en gevoelens. - De leerlingen oefenen het verzamelen van informatie aan de hand van de wie-, wat-, waar- en wanneervragen bij fictionele teksten. - De leerlingen oefenen het onderscheiden van soorten vragen en het leren beantwoorden van in-de-tekst-vragen en niet-in-de tekst-vragen. (groep 8, thema 4 'Help ons helpen')
Les 7	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>gedaan zijn met, in trek zijn, zich lenen voor en bij uitstek (on)geschikt</i> .
	Luisteren en spreken	- De leerlingen oefenen het koppelen van uitdrukkingen (die met kleding te maken hebben) aan dialogen.
Les 8	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen samenstellingen en begrijpen hierbij het woordvormingsprincipe. - De leerlingen spelen met samenstellingen (ze bedenken en maken woordkettingen). - De leerlingen oefenen met het samentrekken van woorden, woordgroepen en zinnen.
Les 9	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>overtuigen, zich onderscheiden en aanpraten</i> .
	Stellen	- De leerlingen oefenen het gebruikmaken van signaalwoorden bij het schrijven van een eerste alinea van een weettekst. - De leerlingen oefenen het selecteren van zoekresultaten bij een zoekopdracht op internet. - De leerlingen oefenen het beoordelen van internetteksten om te kunnen gebruiken bij het schrijven van een weettekst.
Les 10	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>g</i> die als /zj/ klinkt. - Werkwoordspelling: <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen oefenen het schrijven van werkwoordsvormen met uitzondering van de tegenwoordige tijd enkelvoud van <i>den-</i> werkwoorden. • De leerlingen oefenen het herkennen van de persoonsvorm enkelvoud van <i>den-</i> werkwoorden als aparte categorie.

Week 3		
Les 11	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de outfit, simpel, luchtig</i> en <i>fleurig</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het aangeven van de hoofdlijn in een betoog (meningstekst). - De leerlingen oefenen het kritisch lezen van reclameteksten door argumenten op te sporen en te beoordelen. - De leerlingen oefenen het verschil tussen reclameteksten en betogen.
Les 12	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>promoten, adverteren, (promotie)middelen, de boetiek</i> en <i>de opticien</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het aangeven van de hoofdlijn van een betoog (meningstekst). - De leerlingen oefenen het kritisch lezen van reclameteksten door argumenten op te sporen en te beoordelen.
Les 13	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>binnen sjokken, binnenstuiven</i> en <i>binnenvallen</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het begrijpen en toepassen van spreekwoorden en gezegden met betrekking tot kleding.
Les 14	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>naderen, zich bevinden</i> en <i>zich verwijderen</i> .
	Stellen	- De leerlingen oefenen het schrijven van een verhaalbegin waarin de ruimte/omgeving wordt beschreven. - De leerlingen oefenen het zich bewustmaken van de afwisseling beschrijving - dialoog.
Les 15	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op <i>-isch(e)</i> . - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met een trema. - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>ch</i> die als <i>/sj/</i> klinkt. - De leerlingen oefenen het vaststellen van de tijd van een zin vanuit de context. - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>g</i> die als <i>/zj/</i> klinkt. - Werkwoordspelling: <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen oefenen het schrijven van de verleden tijd van zwakke <i>ten-</i> en <i>den-</i>werkwoorden. • De leerlingen oefenen het vaststellen van de tijd van een zin vanuit de context. • De leerlingen oefenen het schrijven van werkwoordsvormen met uitzondering van de tegenwoordige tijd enkelvoud van <i>den-</i>werkwoorden. • De leerlingen oefenen het herkennen van de persoonsvorm enkelvoud van <i>den-</i>werkwoorden als aparte categorie.
Week 4		
Les 16/17	Diagn. toets	
	Spelling	- het schrijven van de woorden die eindigen op <i>-isch(e)</i> - het schrijven van meerlettergrepige woorden met een trema - het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>ch</i> die als <i>/sj/</i> klinkt - het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>g</i> die als <i>/zj/</i> klinkt - Werkwoordspelling: <ul style="list-style-type: none"> • het schrijven van de verleden tijd van <i>-ten-</i> en <i>-den-</i>werkwoorden
	Stellen	- het schrijven of een beschrijving geven van een verhaal
	Taalbeschouwing	- het benoemen van samenstellingen, deze onderscheiden van afleidingen en de woordvormingsprincipes hierbij onderkennen
	Leesbegrip	- het onderscheiden en aangeven van de hoofdlijn van feiten, meningen en argumenten in een meningstekst
	Woordenschat	- het beheersen van de woorden van de Woordclusters zowel passief als actief - het beheersen van de betekenisrelaties tussen de woorden van Woordclusters
Les 18/19	Herh./verdieping	
	Spelling	- getoetste doelen
	Leesbegrip	- getoetste doelen
	Taalbeschouwing	- getoetste doelen
	Woordenschat	- getoetste doelen
	Verdieping	- een aantal doelen dat bij de lessen Taalbeschouwing aan de orde is gekomen
Les 20	Thema-afsluiting	- De leerlingen passen themawoorden en themazinnen toe.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de kleding, het schoeisel, het hoofddeksel, de stofsoort, het tentdoek, het denim, het fluweel, het kant.**
- De leerlingen praten met elkaar over het thema 'Wat zal ik eens aantrekken?'
- De leerlingen luisteren naar en reageren op een voorgelezen verhaal.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 1, Woordspoor 1
- Woordweb 1, Woordcluster 1

Individueel

- Werkboek 6, bladzijde 1 t/m 6

Vorbereiding

- U zorgt voor stukjes fluweel, kant, linnen en tentdoek (denim en katoen wordt gedragen door de leerlingen) of voor kledingstukken van verschillende stofsoorten.
- U zet het filmpje 'Een schooldag in India' klaar:
<http://www.schooltv.nl/video/een-schooldag-in-india-ijver-en-discipline>.
- U legt de klassikale kaart 'Gespreksregels' klaar.

Betekenis van woorden

het denim:	Denim is een stevige katoenen stof waar onder andere spijkerbroeken van gemaakt worden.
het fluweel:	Fluweel is een zachte, glanzende stof met opstaande haartjes.
het hoofddeksel:	Het hoofddeksel is een ding dat je op je hoofd draagt, zoals een pet, een hoed of een muts.
het kant:	Kant is een mooi weefsel met open figuren. De bruid had een sluier van kant.
de kleding:	De kleding is wat je aantrekt: de kleren.
het schoeisel:	Het schoeisel is dat wat je aan je voeten draagt, zoals schoenen, laarzen, slippers.
de stofsoort:	Stofsoorten zijn bijvoorbeeld katoen, linnen, zijde, nylon. Kleding kan gemaakt zijn van verschillende stofsoorten.
het tentdoek:	Tentdoek is een sterke, (waterdichte) stofsoort waar onder andere tenten van gemaakt worden.

Start**5**

U zegt:

“Zo dadelijk ga ik een verhaal voorlezen. Dat verhaal heeft natuurlijk te maken met het nieuwe thema. Daarna gaan we erover praten. Het nieuwe thema gaat over 'Wat zal ik eens aantrekken?' Als je dat weet, is het niet zo moeilijk meer om te

raden waar de lessen over gaan. Wie weet het?” (over kleren/kleding)

U maakt samen met de leerlingen een Woordweb of woordspinningsweb over kleding. U vraagt aan de kinderen om zoveel mogelijk kledingstukken op te noemen en u noteert die vervolgens in een Woordweb of woordspinningsweb.

Kern – Instructie 1

15

U vervolgt:

“Het verhaal gaat dus over kleding. Maar niet over gewone kleding. Luister maar.”

U leest het onderstaande verhaal voor:

De aangeklede aap.

“Miguel, schiet eens op, anders kom je meteen de eerste dag al te laat!” De moeder van Miguel staat ongeduldig in de gang te wachten. Tot haar verbazing verschijnt Miguel in zijn onderbroek boven aan de trap.

“Je denkt toch niet echt dat ik in dit idiote bloesje naar school ga, hè? En heb je die achterlijke broek gezien?”

“In Engeland en op veel scholen is het nog steeds de gewoonte om een traditioneel schooluniform te dragen.”

“Maakt me niet uit”, zegt Miguel koppig. “Heb je wel gezien wat voor kleuren ze bij elkaar gezocht hebben? Het doet gewoon pijn aan je ogen!”

“Jawel, groen en blauw”, zegt zijn moeder. “Ik moet eerlijk zeggen dat het mijn smaak ook niet is, maar je zult zien dat het wel meevalt. Vooral omdat alle jongens erin lopen. Dan valt het niet op.”

“Alleen de jongens?” vraagt Miguel. “En de meisjes dan?”

“Die ook”, zegt zijn moeder. “Alleen hebben die een rok en een bloes aan en de jongens een broek en een bloes.”

Miguel gaat met een boos gezicht op de bovenste tree van de trap zitten.

“Het ergste heb ik nog eens niet genoemd”, zegt hij kwaad. “En weet je wat dat is?”

“Ik heb wel een idee”, zegt zijn moeder.

“Een stropdas!” roept Miguel. “Er ligt een stropdas op mijn bed! Moet ik naar de koningin of zo? Ik ga toch zeker niet met een stropdas lopen...?”

Zijn moeder stommelt de trap op.

“Ach jongen, probeer het gewoon een paar dagen. En als het niet bevalt, dan kunnen we altijd nog zien. Zullen we dat afspreken?”

Ze geeft hem een aai over zijn hoofd.

“Nou, oké dan”, zegt hij met een zucht. “Maar als het niet bevalt, wil ik gewoon mijn spijkerbroek weer aan. En dan smijt ik die das in de vuilnisbak. Dat heb je zelf beloofd!”

Een kwartiertje later zitten ze in de auto.

“Ben je niet bang om Engels te praten?” vraagt zijn moeder.

“Niet echt. Gelukkig heb ik op mijn oude school al een jaar Engels gehad. Het zal wel meevallen.”

Hij duwt zijn vinger achter zijn stropdas. “Wat zit dat ding strak zeg!”

Zijn moeder geeft geen antwoord maar wijst naar een groepje jongens.

“Kijk, daar gaan er nog meer met een uniform.”

“Ja”, grinnikt Miguel. “een hele troep aangeklede aapjes. Nou, stop hier maar. Volgens mij is daar de school.”

Miguel stapt uit.

“Kom je me vanmiddag weer ophalen?”

Zijn moeder knikt hem geruststellend toe.

“Natuurlijk. Ik ben op tijd hoor! Veel plezier en eh... zèt hem op!”

Miguel steekt zijn duim omhoog en zwaait haar dan na. Hij bekijkt zichzelf even in een winkelruit en loopt dan vastberaden naar het schoolplein.

U laat de leerlingen eerst op het verhaal reageren. Daarbij kunt u de volgende vragen stellen:

- Wat vind je van het verhaal? Waarom?
- Wat zou jij gedaan hebben als je Miguel was?
- Wat vind je van Miguels reactie?
- De moeder van Miguel had hem blijkbaar niet van tevoren verteld over het traditionele schooluniform. Waarom niet, denk je? Vind je dat wel of niet verstandig?

Kern – Instructie 2

15

U vraagt:

“Wie heeft er vandaag een lange broek aan? Wie heeft er een korte broek aan? Wie heeft er een rokje aan? Wie heeft er een pet op?”

U legt uit:

“Dat wat je aantrekt, noemen we **de kleding**. We hebben allemaal **kleding** aan. Dat wat je aan je voeten draagt, heet **het schoeisel**. We dragen allemaal **schoeisel**, zoals gympen. Dat wat je op je hoofd draagt, heet **het hoofddeksel**. Met een **hoofddeksel** bedek je je hoofd. Voorbeelden van **hoofddeksels** zijn petten, mutsen, hoeden, bandana’s en hoofddoeken. **Hoofddeksels** en **schoeisel** zijn vormen van **kleding**.”

U laat de leerlingen Woordweb 1 (van Woordspoor 1) zien en legt de woorden van het Woordweb uit. Voeg eventuele aanvullingen met behulp van Post-it’s bij het Woordweb.

U stelt de volgende vragen over het Woordweb:

- “Welke **kleding** draag jij het liefst? En welk schoeisel?
- Moet jij wel eens **kleding** aan die je liever niet draagt? Wanneer?
- Wanneer dragen veel mensen een **hoofddeksel**?” (als het koud is, bij een sportwedstrijd, bruiloft, begrafenis)

U vervolgt:

“**Kleding** is gemaakt van stof. Er zijn heel veel verschillende soorten stof om kleren van te maken. Zelf draag je al een aantal verschillende **stofsoorten**. Dat zien we al aan onze **kleding**, bijvoorbeeld katoen (zoals jullie poloshirts), een stevigere stof voor je broek of rok, rekbare stof voor je sokken en misschien nog een vest. (Al naar gelang van uw ‘ontdekkingstocht’ door de klas noemt u wat voorbeelden.)

“Er is een **stofsoort** die heel veel voorkomt, omdat daar spijkerbroeken van gemaakt worden. Deze **stofsoort** heet **denim**. **Het denim** is al een oude **stofsoort**. Heel vroeger is hij uitgevonden in een plaats in Zuid-Frankrijk: Nîmes. Omdat de stof daar vandaan komt, noemden de mensen het ‘de Nîmes’ (‘van Nîmes’). Later werd dit ‘**denim**’.

Er zijn nog veel meer **stofsoorten**. Bijvoorbeeld **het fluweel** en **het kant**. Vroeger werden deze **stofsoorten** veel meer gebruikt dan nu. Misschien heeft je oma nog wel een net jasje van **fluweel**, met een **kanten** bloesje eronder. **Fluweel** is een zachte, glanzende stof met opstaande haartjes. Een stof om te aaien. **Kant** is een stof met ingeweven gaatjespatronen. Een stof vol gaten dus, maar dat hoort zo.” (U laat hierbij de beide stoffen zien en voelen.)

Heel anders voelt **tentdoek**. Het **tentdoek** wordt vooral gebruikt om tenten van te maken. Het is sterk en waterdicht. Maar **tentdoek** wordt ook wel gebruikt om broeken van te maken. Bijvoorbeeld voor mensen in Nederland die buiten in de kou of regen moeten werken.

U laat Woordweb 1 (van Woordcluster 1) zien. U gaat een gesprekje aan met de leerlingen over de **stofsoorten** die zij zelf dragen. U stelt de volgende vragen:

- “Hoeveel verschillende **stofsoorten** draag je nu, denk je? Welke **stofsoorten** zijn het?
- Draagt er iemand **denim** vandaag?
- Hoe voelen de stoffen die je nu aan hebt? Beschrijf ze eens.
- Wat vind jij een prettige stof om te dragen? Beschrijf de stof en vertel waarom je deze stof prettig vindt om te dragen.”
(U kunt vervolgens ook de verschillende stukjes stof of kledingstukken laten voelen die u meegebracht hebt.)

U maakt samen met de leerlingen opdracht 1, op bladzijde 1 van het Werkboek. Vervolgens maken ze zelfstandig opdracht 2 t/m 7 op bladzijde 2 t/m 6 van het Werkboek. Indien ze nog niet klaar zijn met alle opdrachten kunnen de leerlingen die in de volgende les afmaken.

Tot slot gaat u met behulp van de klassikale kaart na of de gespreksregels goed zijn toegepast. U laat een voorbeeld geven wat erg goed ging en van wat duidelijk niet goed ging.

Afsluiting

5

U zegt:

“Niet alleen op Aruba en in Engeland worden schooluniformen gedragen. Ook bijvoorbeeld in India.”

Daarna start u het filmpje over ‘Een schooldag in India’.

(<http://www.schooltv.nl/video/een-schooldag-in-india-ijver-en-discipline>)

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

U kunt ook het spelletje ‘waar of niet waar’ spelen. U noemt eigenschappen en betekenisaspecten van de nieuwe woorden die waar zijn en niet waar zijn.

Spreek met de kinderen af dat als ze iets horen wat waar is, ze moeten gaan staan. Is de omschrijving niet waar, dan blijven ze zitten. Wie blijft er over?

Didactische tip:

- Het is belangrijk dat u de aangeboden woorden in de volgende les(sen) herhaalt. Dit kunt u doen aan de hand van de Woordwebben. Het kan natuurlijk ook op andere manieren zoals bijvoorbeeld door quizjes, woordspelletjes, kwartetten enzovoort.

Antwoorden

Werkboek blz. 1 t/m 6

1

persoonlijk antwoord

2

Rijke mensen konden duurdere kleding kopen dan arme mensen.

En rijke mensen hoefden niet hard te werken, dus werd hun kleding ook niet vies.

De kleding van arme mensen moest dus vooral praktisch zijn en dat van rijke mensen moest vooral mooi zijn.

3

1 Hij is met vakantie en het is mooi weer.

2 Zij is een moslima.

3 Omdat hij Joods is.

4 Dat beschermt hem tegen de kou.

4

1 hoofddekseis   4 ondergoed

2 jassen   5 schoeisel

3 sportkleding

5

1 kant   4 denim

2 fluweel   5 tentdoek

3 linnen

6

Woordparachute: het linnen, het kant, het fluweel, het denim, het tentdoek, het katoen, het nylon, het polyester etc.

7

1 fout

2 goed

3 fout

4 fout

5 goed

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de functie, uitoefenen, opeisen, carrière maken**.
- De leerlingen oefenen het afleiden van informatie uit fictionele teksten over personen en gevoelens.
- De leerlingen oefenen het verzamelen van informatie aan de hand van de wie-, wat-, waar- en wanneervragen bij fictionele teksten.
- De leerlingen oefenen het onderscheiden van soorten vragen en het leren beantwoorden van in-de-tekst-vragen. (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2, Woordcluster 2 (groep 8, thema 1 'Meidenboeken en jongensberoepen')

Individueel

- Leeswijzer 3
- Taalleesboek 2, bladzijde 54 t/m 60
- Werkboek 6, bladzijde 7 t/m 12
- Taalschrift

Vorbereiding

- U zet het filmpje 'Waarom heet een spijkerbroek zo?' klaar:
<http://www.schooltv.nl/video/waarom-heet-een-spijkerbroek-zo-een-broek-met-een-verhaal>.

Betekenis van woorden

carrière maken:	Carrière maken is steeds een betere baan of een functie krijgen. Als je carrière maakt, kom je hogerop.
de functie:	Een functie is het werk dat iemand doet. Bijvoorbeeld: de functie van directeur of de functie van scheidsrechter. Zij is een minister op ons eiland; dat is een belangrijke functie.
opeisen:	Iets opeisen is zeggen dat je iets wilt hebben omdat je er recht op hebt (of omdat je vindt dat je er recht op hebt).
uitoefenen:	Als je een bepaald vak of beroep uitoefent, dan doe je dat werk. Bijvoorbeeld: Hij oefent het beroep van bakker uit. Je kunt ook een functie uitoefenen. Bijvoorbeeld: Zij oefent de functie van minister uit.

Start**5**

U zegt:

“De meesten van jullie dragen een jeans naar school. In het Nederlands noemen we een jeans een spijkerbroek. Een vreemde

naam voor een broek, vinden jullie niet? Maar toch is het ook weer niet vreemd. Kijk maar naar dit filmpje.”

Daarna start u het filmpje ‘Waarom heet een spijkerbroek zo?’

(<http://www.schooltv.nl/video/waarom-heet-een-spijkerbroek-zo-een-broek-met-een-verhaal>)

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Kern – Instructie 1

25

U vertelt:

“De tekst die we nu gaan lezen gaat ook over de spijkerbroek.”

U leest met de leerlingen tekst 1.1 op bladzijde 54 van het Taalleesboek en beantwoordt daarna de vragen samen met de leerlingen. Vervolgens neemt u ook de vragen 1.2 en 1.3 door.

Vervolgens zegt u:

“Bij een tekst heb je makkelijke vragen en moeilijke vragen. Makkelijke vragen zijn vragen waarvan het antwoord in de tekst te vinden is. We noemen dit ‘in-de-tekst-vragen’. Soms staat het antwoord op één plaats in de tekst, soms moet je het op meerdere plaatsen zoeken. Maar bij ‘in-de-tekst-vragen’ geldt altijd: voor het antwoord heb je alleen maar de tekst nodig. Is het antwoord op de vraag niet in de tekst te vinden, dan noemen we de vraag een ‘niet-in-de-tekst-vraag.’”

U schrijft het antwoord op het bord:

in-de-tekst-vragen: vragen waarvan het antwoord in de tekst staat
niet-in-de-tekst-vragen: vragen waarvan het antwoord niet in de tekst staat

U vraagt:

“Welke vragen bij opdracht 1.1 zijn ‘in-de-tekst-vragen’? En waarom?” (Alle vragen zijn ‘in-de-tekst-vragen’, omdat alle antwoorden in de tekst te vinden zijn.)

“En de vragen 1.2 en 1.3? En waarom?” (Vraag 1.2 is een ook een ‘in-de-tekst-vraag’, maar vraag 1.3 niet! Het antwoord kun je niet in de tekst vinden. Dat is dus een ‘niet-in-de-tekst-vraag’.)

U zegt:

“We gaan nu enkele weetteksten lezen en samen de ‘in-de-tekst-vragen’ beantwoorden.”

De leerlingen nemen opdracht 1 op bladzijde 7 van het Werkboek voor zich. Ieder leest de tekst eerst stil voor zichzelf, waarna hij ook nog samen wordt gelezen.

U bekijkt samen de vragen die eronder staan, laat ze beantwoorden en vraagt tevens welke vraag een ‘in-de-tekst-vraag’ is en welke ‘niet-in-de-tekst-vraag’ is. (Vraag 1 is een ‘in-de-tekst-vraag’ waarvan het antwoord op één plaats te vinden is. Het antwoord op vraag 2 staat niet in de tekst en dus is vraag 2 een ‘niet-in-de-tekst-vraag’. Vraag 3 is een ‘in-de-tekst-vraag’ maar het antwoord moet op meerdere plaatsen in de eerste alinea worden gezocht.)

De vragen 1 en 3 worden nu nader besproken. U leest vraag 1 nog eens hardop en u zegt:

“Wat wordt er nu eigenlijk gevraagd?”

Hiervoor moet je naar de belangrijke woorden kijken (dier en alarminstallatie). Je kijkt in de tekst of je deze belangrijke woorden uit de vraag terugvindt. (ja, in regel 3 staat alarminstallatie) Je weet nu dat ganzen dienden als alarminstallatie.

U leest vraag 3 hardop en u vraagt:

“Wat wordt er precies gevraagd?”

Het gaat hier dus om gebruik van dieren (Hier gaat de hele tekst over.), maar dan alleen vroeger. (Hier gaat alleen de eerste alinea over.)

Het antwoord moet dus in die alinea worden gezocht. Omdat het om meerdere dieren gaat, moet waarschijnlijk op verschillende plaatsen in deze alinea worden gezocht (eigen vervoer, oorlog voeren, vrachten vervoeren, alarmeren, wekken, gras kort houden).

Samenvattend zegt u:

“Bij ‘in-de-tekst-vragen’ stel je eerst vast wat men precies van je wil weten. Kijk hiervoor naar de belangrijkste woorden in de vraag. Soms staat zo’n belangrijk woord letterlijk in de tekst zoals bij vraag 1 het woord alarminstallatie. We hebben ook gezien dat het antwoord soms letterlijk in één zin staat en soms over

meerdere zinnen verspreid. Denk niet te gauw dat het antwoord er niet in staat.”

U licht opdracht 3 op bladzijde 8 en 9 van het Werkboek toe. De leerlingen gaan deze vervolgens lezen en maken. Indien nodig biedt u hulp.

U leest even later samen de tekst bij opdracht 2 op bladzijde 8 en 9 in het Werkboek en bespreekt de antwoorden.

Extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 2 t/m 4, bladzijde 56 t/m 60
- Werkboek, opdracht 3.1 t/m 3.4, bladzijde 9 t/m 11

Kern – Instructie 2

10

U zegt:

“Gelukkig zijn er ook genoeg mensen die goed voor dieren zorgen. Ik hou van dieren. Zo zou ik best wel een directeur van een dierentuin willen zijn.

Lijkt jullie dat ook niet prachtig? Werken in een dierentuin?

Je hoeft natuurlijk niet meteen te beginnen met **de functie** van directeur. Een **functie** is het werk dat je doet. **De functie** van directeur is misschien wel een beetje moeilijk. Dan moet je zoveel weten en zoveel regelen! Je kunt misschien beter beginnen met een andere **functie** in de dierentuin. Wie weet er een andere **functie** in een dierentuin?” (dierenverzorger, dierenarts, bewaker, kaartjesverkoper, enzovoort)

“Tja, als kaartjesverkoper zie je niets van de dierentuin! Dus wil je misschien liever een andere **functie uitoefenen**. Jij wilt vast **carrière maken! Carrière maken** betekent dat je steeds hogerop komt, je krijgt steeds betere **functies**. Je wordt steeds belangrijker en je verdient ook steeds meer geld. **Carrière maken** is dus best leuk! Maar je moet er wel iets voor doen. Als jij er niets aan doet, blijf je al die jaren kaartjesverkoper. Wat moet je doen om **carrière te maken**? Als je hogerop wilt, moet je dat verdienen, door heel goed te zijn in je werk. Ook moet je beleefd en bescheiden blijven.

Maar om **carrière te maken** is het soms wel nodig om voor jezelf op te komen. Als jou bijvoorbeeld een jaarlijkse loonsverhoging is beloofd en je baas komt deze belofte niet na, dan is het tijd om je loonsverhoging te gaan **opeisen**.

Opeisen betekent dat je zegt dat je iets wilt hebben, omdat je er recht op hebt. Of, omdat je vindt dat je er recht op hebt. Maar, hou het netjes, hè? Iets **opeisen** mag soms, maar altijd beleefd blijven!”

U laat de leerlingen Woordweb 2 zien en bespreekt de nieuwe woorden. Voeg eventuele aanvullingen met behulp van Post-it's bij het Woordweb.

U stelt de volgende vragen over het Woordweb:

- “Ik heb voor **de functie** van onderwijzer gekozen omdat ik kinderen graag iets wil leren. Leuk aan deze **functie** is ook dat je veel vakanties hebt! Lijkt het jullie leuk om mijn **functie** uit te oefenen? Zo ja / nee, waarom (niet)? Noem twee dingen die je leuk lijken aan mijn **functie** en twee dingen die je minder leuk lijken.
- **Carrière maken** betekent steeds hogerop komen en steeds meer verdienen. Maar het betekent vaak ook: steeds harder werken en misschien wel steeds minder vrije tijd. Wat zou jij later doen, proberen om **carrière** te **maken**, of juist niet? (Ken je iemand die **carrière** heeft **gemaakt**, of maakt? Vertel er iets over.
- Stel je voor: Je bent onderwijzer en je wilt **carrière maken** en wil graag de **functie** van schooldirecteur hebben. Je hebt de diploma's en ook de ervaring. Dan merk je op een dag dat voor de **functie** van schooldirecteur iemand anders is gevraagd, iemand die veel minder lang op de school werkt dan jij. Vind jij nu dat je het recht hebt om die **functie op te eisen**? Wat zou je willen doen en hoe zou jij het aanpakken?

U neemt opdracht 4 op bladzijde 12 van het Werkboek door met de leerlingen.

De leerlingen maken de opdracht zelfstandig.

Als ze klaar zijn kunnen de leerlingen de opdrachten afmaken van les 1.

Afsluiting

5

U bespreekt de antwoorden van de gemaakte opdrachten samen met de leerlingen. U laat een leerling vertellen wat hij of zij geleerd heeft. Eventueel kan een andere leerling dit aanvullen.

Didactische tip:

- Als u een gesprekje voert met de leerlingen waarin u de nieuwe woorden regelmatig laat terugkomen, kunt u de voorbeelden van de leerlingen op post-it's schrijven om de Woordparachute mee uit te breiden.

AntwoordenTaalleesboek blz. 55 en 56**1.1**

- 1 Levi Strauss, Louis, een schipper en de goudzoekers
- 2 Levi Strauss
- 3 Het ontstaan van de spijkerbroek
- 4 in Amerika
- 5 meer dan honderd jaar geleden

Alle vragen zijn 'in-de-tekst-vragen', omdat alle antwoorden in de tekst te vinden zijn.

1.2

- d Aan haar geur, haar zachte wangen en of hij haar ooit terug zal zien.
Dit is een ook een 'in-de-tekst-vraag', omdat de antwoorden in de tekst te vinden zijn.

1.3

- Levi Strauss is rijk geworden van de verkoop van spijkerbroeken.
Dit is een 'niet-in-de-tekst-vraag', omdat het antwoord niet in de tekst te vinden is.

Werkboek blz. 7 t/m 9 (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')**1**

- 1 Een gans diende als alarminstallatie.
Dit is een 'in-de-tekst-vraag', waarvan het antwoord op één plaats in de tekst te vinden is.
- 2 eigen antwoord
Dit is een 'niet-in-de-tekst-vraag', omdat het antwoord niet in de tekst te vinden is.
- 3 eigen vervoer, oorlog voeren, vrachten vervoeren, alarmeren, wekken, gras kort houden.
Dit is een 'in-de-tekst-vraag', maar het antwoord moet op meerdere plaatsen in de eerste alinea worden gezocht.

2

- 1 omdat er erg veel dieren gevangen en verhandeld worden
- 3 Ons klimaat is erg ongezond voor hen.
- 5 nee, tropische vissen die in Nederland gekweekt worden, mogen wel verhandeld worden.
- 6 papegaaien en parkieten (en landschildpadden)

Werkboek blz. 12**1**

- 1 Joël
- 2 eigen antwoord

Extra opdrachtenTaalleesboek blz. 56 t/m 60**2.1**

- 1 Floris is een sloddervos, want hij laat overal alles slingeren.
- 2 Floris en Jorn zijn goede vrienden, want Jorn helpt Floris zijn sportspullen te verzamelen.
- 3 Floris kan goed opschieten met zijn meester, want hij zegt bijvoorbeeld 'mees' tegen hem.
- 4 Floris vindt zelf ook dat hij alles laat rondslingeren, want hij geeft Kees-Jan gelijk.

Woordcluster 2 (gr.8, th.1),

Leesbegrip 1, Leesbegrip 1 (gr.8, th.3)

5 *Floris kan goed voetballen, want hij is een supersnelle spits.*

2.2

eigen antwoord

2.3

1 *in de kleedkamer*

2 *na een wedstrijd waaraan Floris en Jorn hebben meegedaan*

3.1

de man

Hij is schoenenverkoper

3.2

meer dan honderd jaar geleden, want in die tijd hadden ze schoenen met pompoenen en strikken van kant

4.1

bijvoorbeeld: op een sportterrein, want je leest over een hoofdveld en een tribune.

4.2

1 Hanin   2 Floris   3 Roberto   4 Jorn

Werkboek blz. 9 t/m 11 (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')

3.2

1 *gebruik van de producten van exotische dieren*

2 *eigen antwoord*

3 *Welke producten van exotische dieren worden gebruikt?*

Op welke manieren wordt er op deze dieren gejaagd?

4 *de regels 1 en 2*

3.3

1 *ivoor, hoorns, huid*

2 *sieraden, souvenirs, drankjes, tasjes, bontmantels*

3 *door ze te schieten, of met vallen en klemmen*

3.4

een zelfbedachte 'in-de-tekst-vraag'

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **voortschrijden (van de tijd), naarmate, het verschijnsel, stilstaan bij** en **voorbijgaan aan**.
- De leerlingen oefenen met het omzetten van zinnen in de o.t.t. en o.v.t. in de v.t.t. of v.v.t. en kunnen het verschil in betekenis aangeven.
- De leerlingen oefenen het aanwijzen van het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm in zinnen in de v.t.t. of de v.t.t.
- De leerlingen weten wat voltooid deelwoorden zijn.
- De leerlingen oefenen de term 'werkwoordelijk gezegde'.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2, Woordcluster 2
- Woordweb 2, Woordspoor 2

Individueel

- Werkboek 6, bladzijde 13 en 14
- Taalleesboek 2, bladzijde 61 t/m 63
- Taalschrift

Vorbereiding

- U zet het filmpje 'Wat is het poollicht. Een bijzonder verschijnsel' klaar:
<http://www.schooltv.nl/video/wat-is-het-poollicht-een-bijzonder-verschijnsel>.

Betekenis van woorden

naarmate:	'Naarmate het harder onweerde, werden wij banger' betekent: 'Hoe harder het onweerde, hoe banger wij werden'.
stilstaan bij:	Als je ergens bij stil staat, denk je er even over na.
het verschijnsel:	Een verschijnsel is iets wat gebeurt. Je kunt het zien en meemaken. Bijvoorbeeld: Veel kinderen hebben buikpijn de eerste schooldag, dat is een normaal verschijnsel.
voorbijgaan aan:	Als je ergens aan voorbijgaat, schenk je er geen aandacht aan.
voortschrijden: (van de tijd)	De tijd schrijdt voort betekent dat de tijd steeds maar doorloopt, uren, dagen, maanden en jaren gaan voorbij.

Start**5**

U zegt:

"Wat is een natuurverschijnsel?" (iets bijzonders dat in de natuur gebeurt) "En wie kan er een natuurverschijnsel noemen?" (vulkaan, orkaan, aardbeving, tsunami, geiser, onweer/bliksem, regenboog, enzovoort)

"Ik heb een kort filmpje over een natuurverschijnsel dat hier in het Caribisch gebied regelmatig voorkomt? Wie weet welk natuurverschijnsel dat zou kunnen zijn?" (orkaan)

Daarna start u het filmpje ‘Wat is een orkaan? Een storm met windkracht 12’. (<https://schooltv.nl/video/wat-is-een-orkaan-een-storm-met-windkracht-12>)

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

U zegt:

“Een orkaan is dus een voorbeeld van een natuurverschijnsel! Een **verschijnsel** is iets wat gebeurt. Je kunt het zien en meemaken. Een **verschijnsel** wat veel kinderen en ook volwassenen meemaken, is dat ze buikpijn krijgen als ze iets spannends of moeilijk moeten doen. Herkennen jullie dat? Dat is heel gewoon hoor. Het is een normaal **verschijnsel**, zeg je dan ook wel. Als je er last van hebt, kun je twee dingen doen. De ene mogelijkheid is je er niets van aan te trekken. Moeders doen dat vaak, die zeggen dan: “Stel je niet aan, het gaat wel weer over”. Zij **gaan voorbij aan het verschijnsel**. Ze schenken er geen aandacht aan. De andere mogelijkheid is, dat je je er juist wel wat van aantrekt en bedenkt waar je nu eigenlijk zo bang voor bent. Als je dat doet, **sta je stil bij het verschijnsel**. Als de tijd voorbij gaat, weet jij waarschijnlijk wel waarom je die buikpijn hebt. Dat de tijd almaar doorgaat, zeggen we ook wel anders: De **tijd schrijdt voort**.”

U maakt het extra duidelijk als u het laat zien: U loopt met regelmatige passen door de klas en zegt daarbij:

“Kijk maar, de - se - con - den - gaan - van - zelf - voor - bij -, de **tijd schrijdt voort**. Met het **voortschrijden** van de **tijd** verandert er elke keer iets. Wij worden met elke seconde ouder, en misschien ook wel wijzer. Je kunt zeggen: **Naarmate** de **tijd voortschrijdt**, worden wij wijzer. **Naarmate** gebruik je in een zin waarin een verhouding tussen twee dingen wordt aangegeven. Bijvoorbeeld: **Naarmate** het harder onweerde, werden wij banger. Je zou ook kunnen zeggen: Hoe harder het onweerde, hoe banger wij werden. **Naarmate** de **tijd voortschrijdt**, worden jullie steeds slimmer. Want jullie hebben nu alweer vijf nieuwe woorden geleerd!”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van Woordweb 2 (van zowel Woordspoor als Woordcluster).

U kunt de volgende vragen stellen:

- Is dit een normaal **verschijnsel** of niet?
  - a. 'Buikpijn op de eerste schooldag' (ja, dat is een normaal **verschijnsel**)
  - b. 'Haaien in een dam'. (nee, dat is geen normaal **verschijnsel**)
  - c. 'Vallende sterren'. (ja, dat is een normaal **verschijnsel**)
- nu jullie. Noem maar eens een voorbeeld en laat ons vertellen of het een normaal **verschijnsel** is of niet.
- Er zijn veel **verschijnselen**, waar we eigenlijk nooit **bij stilstaan**. We gaan eraan **voorbij**. Zoals de zonsopgang, iedere dag maar weer. Kun je meer **verschijnselen** noemen waar we (meestal) aan voorbijgaan? (zonsondergang, eb en vloed)
- Oudere mensen zeggen vaak dat de **tijd** heel snel **voortschrijdt**. Jullie zijn nog jong. Vinden jullie dat de **tijd** snel of langzaam **voortschrijdt**?
- Wanneer **schrijdt** de **tijd** sneller **voort**: als je je verveelt, of als je iets leuk vindt? Hoe kan dat?
- U laat zinnen met '**naarmate**' bedenken.

U neemt de opdrachten op bladzijde 13 en 14 van het Werkboek met de leerlingen door.

De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. Indien nodig biedt u hulp. Samen met de leerlingen kijkt u de opdrachten na.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

"We hebben geleerd dat als de **tijd voortschrijdt**, er tijd voorbijgaat. Tijd die voorbij gegaan is, noemen we de verleden tijd. Tijd die bezig is of nog voorbij moet gaan, noemen we de tegenwoordige tijd.

We gaan vandaag zinnen in beide tijden zetten. Zoals 'Tim valt' en 'Tim is gevallen'. En 'Tes lacht' en 'Tes heeft gelachen'. Sommige zinnen vertellen dat iets aan de gang is: 'Tim valt' betekent Tim is aan het vallen. 'Tes lacht' betekent dat Tes bezig is met lachen. Als je zegt 'Tim *is* gevallen' en 'Tes *heeft* gelachen' dan is het vallen en lachen al gebeurd."

U leest, bespreekt en maakt samen met de leerlingen opdracht 1 op bladzijde 62 van het Taalleesboek.

U schrijft op het bord:

Het gebeurt nu.

Het is gebeurd.

1 Tes en Hedi komen binnen.

....

U laat vertellen en vervolgens opschrijven hoe de 7 zinnen nu veranderd moeten worden. (1 Tes en Hedi komen binnen. Tes en Hedi zijn binnengekomen, enzovoort).

Hierna schrijft u het volgende op het bord:

Het gebeurde toen.

Het was gebeurd.

1 Meester Hans kwam binnen.

....

U vraagt:

“Wat moet er op de stippellijn staan?” (Meester Hans was binnengekomen.)

U vervolgt:

“Als een zin in de verleden tijd staat (dat kun je zien aan de persoonsvorm; in zin 1 is dat ‘kwamen binnen’) dan moet de zin bij ‘Het was gebeurd’ ook in de verleden tijd staan. Dus ‘Meester Hans was binnengekomen.’

Hierna schrijft u nog een paar zinnen van oefening 2.1 op het bord en laat de gevraagde zinnen door de leerlingen opschrijven. U bespreekt de antwoorden na elke zin om te vermijden dat de leerlingen enkele zinnen achter elkaar fout doen.

2 Hij trok zijn trui aan.

... (Hij had zijn trui aangetrokken.)

3 Ze kregen de slappe lach.

... (Ze hadden de slappe lach gekregen.)

Hierna legt u uit wat een voltooid deelwoord is. U schrijft de volgende zinnen op het bord:

1 De meisjes spelen.

2 De meisjes hebben gespeeld.

3 Tim komt.

4 Tim is gekomen.

U laat van elke zin het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm benoemen.

U zegt:

“Het woord ‘gespeeld’ is een vorm van het werkwoord spelen. Deze vorm heet het *voltooid deelwoord*. Het woord ‘voltooid’ betekent dat het gedaan, afgelopen of klaar is.”

U schrijft op het bord:

heb / heeft / hebben / had / hadden

U vervolgt:

“Bij het werkwoord ‘geschaterd’ hoort een persoonsvorm van het werkwoord ‘hebben’.

Bij het werkwoord ‘gekomen’ hoort een persoonsvorm van het werkwoord ‘zijn’.”

U schrijft op het bord:

ben / is / zijn / was / waren

Vervolgens stelt u de volgende vragen:

- “De meeste voltooid deelwoorden beginnen met het woorddeel ‘-ge’. Is dat ook zo bij verdienen, vertrekken en begroeten?” (nee, we zeggen verdiend, vertrokken en begroet, omdat deze woorden al met een woorddeel beginnen.)
- “En beginnen de voltooid deelwoorden van binnenkomen, meedoen en oplaten met ‘ge-’?” (nee, er komt wel ‘-ge’ bij, maar niet vooraan in het woord: binnengekomen, meegegedaan, opgelaten)

Indien nodig licht u opdracht 2.1, 2.2 en 3 op bladzijde 62 en 63 van het Taalleesboek kort toe.

De leerlingen maken deze opdrachten. Indien nodig biedt u hulp.

De antwoorden van opdracht 2.1, 2.2 en 3 worden gecontroleerd en besproken.

Extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 4 t/m 6, bladzijde 63 en 64

Afsluiting**5**

Als afsluiting vraagt u de leerlingen wat ze moeilijk vonden en waarom. U laat meerdere leerlingen vertellen wat hij of zij geleerd hebben.

Antwoorden

Taallesboek blz. 62 en 63

1

- 2 Wat beleven jullie?
- 3 Tes heeft gegierd van het lachen.
- 4 We lachen ontzettend.
- 5 Hij trekt zijn trui achterstevoren aan.
- 6 Hij heeft het niet eens gemerkt.
- 7 Moeder heeft het verbaasd gevraagd.

2.1

- 2 Hij had zijn trui aangetrokken.
- 3 Ze hadden de slappe lach gekregen.
- 4 De meisjes waren naar huis gelopen.
- 5 Tim had verbaasd gekeken.
- 6 Wat was er gebeurd?

2.2

2 aangetrokken   3 gekregen   4 gelopen   5 gekeken   6 gebeurd

3

- 1 (Ik ben gevallen.)
- 2 Hedi en Tes hebben geschaterd.
- 3 Moeder heeft meegelachen.
- 4 Tes heeft gegierd.
- 5 Meester Hans heeft gezwommen.

Werkboek blz. 13 en 14

1

- 1 c (de romeinse tijd)
- 2 a (de steentijd)
- 3 e (de middeleeuwen)
- 4 b (de negentiende eeuw)
- 5 d (de eenentwintigste eeuw)

2.1

a nee   b ja   c ja   d ja   e nee

2.2

a t/m d = individueel antwoord

2.3

eigen antwoord

Extra opdrachten

Woordcluster 2, Woordspoor 2

Taalbeschouwing 1

Taalleesboek blz. 63 en 64

4

1 gevallen	3 meegelachen	5 gezwommen
2 geschaterd	4 gegierd	6 thuisgekomen

5.1

onderwerp	gezegde	persoonsvorm
1 papa	was geklommen	was
2 zijn broek	was gescheurd	was
3 zijn vriendjes	hadden gebruld	hadden
4 papa	was geslopen	was
5 oma	had gelachen	Had
6 opa	had gescholden	Had
7 papa	was gerend	was

5.2

1 geklommen	3 gebruld	5 gelachen	7 gerend
2 gescheurd	4 geslopen	6 gescholden	

6.1

aangetrokken, gedaan, gehoord, gehinnikt, gekrompen, gezegd, gekeken, uitgebracht, gesnapt, geweest, gestaard, uitgesnikt

6.2

drie eigen zinnen waarin de deelwoorden gebruikt worden die gekozen zijn uit de deelwoorden van opdracht 6.1

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de emancipatie, onderscheid maken, gelijkwaardig, m/v, je voorkeur te kennen geven, je afkeuring laten blijken, blij geven van een mening.**
- De leerlingen oefenen het schrijven van een verhaalbegin dat uitnodigt tot verder lezen.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 1, Woordcluster 1 (groep 8, thema 1 'Meidenboeken en jongensberoepen')
- Woordweb 2, Woordspoor 2 (groep 8, thema 1 'Meidenboeken en jongensberoepen')

Individueel

- Werkboek 6, bladzijde 15 t/m 18
- Taalleesboek 2, bladzijde 64 t/m 66
- Taalschrift

Voorbereiding

- U zet het filmpje 'Aletta Jacobs. Strijdster voor rechten voor vrouwen.' klaar: <http://www.schooltv.nl/video/aletta-jacobs-strijdster-voor-rechten-voor-vrouwen>.

Betekenis van woorden

blijk geven van een mening: Blijk geven van een mening is laten merken wat je van iets vindt.

de emancipatie: Emancipatie betekent dat een groep mensen probeert dezelfde rechten en kansen te krijgen als andere groepen. Ze willen niet dat anderen over hen beslissen. Bijvoorbeeld: emancipatie van de vrouw, betekent: dat vrouwen zich inspannen om dezelfde rechten te krijgen als mannen.

gelijkwaardig: Als je zegt dat mensen gelijkwaardig zijn, bedoel je dat ze dezelfde waarde hebben. Ze zijn even goed, even sterk, even slim of even snel. Bijvoorbeeld: Dit zijn gelijkwaardige voetbalteams, betekent: de teams zijn even sterk.

je afkeuring laten blijken: Je afkeuring laten blijken is laten merken dat je iemand of iets niet goed vindt. Bijvoorbeeld: De meneer liet zijn afkeuring blijken over het slechte gedrag van Omar.

je voorkeur te kennen geven: Als je je voorkeur te kennen geeft, laat je merken wat je het liefst wilt. Bijvoorbeeld: Moeder vroeg wat Mark liever deed: afwassen of naar het waterpark gaan. Luid juichend gaf Mark zijn voorkeur te kennen.

m/v:

m/v is de afkorting van man/vrouw (alleen de eerste letters zijn gebruikt). Dit kom je vaak tegen in advertenties in de krant. Bijvoorbeeld: 'Gevraagd: kok *m/v*'. Dit wil zeggen dat zowel mannen als vrouwen mogen reageren en de baan als kok kunnen krijgen.

onderscheid maken:

Onderscheid maken is verschil maken

Start	5
--------------	----------

U zegt:

“Ik heb er eens over nagedacht, maar ik vind dat de taken in de klas anders moeten worden verdeeld. Plantjes watergeven is meisjeswerk. Ik vind dat vanaf nu alleen de meisjes de plantjes water moeten geven. En schoonmaken en opruimen vind ik ook meisjeswerk. We spreken dus af dat de meisjes vanaf vandaag alle propjes opruimen en na schooltijd de vloer vegen en de tafeltjes en stoeltjes rechtzetten. En de jongens? Nou ja, de jongens mogen na de bel gewoon naar huis gaan.”

Daarna start u het filmpje over ‘Aletta Jacobs. Strijdster voor rechten voor vrouwen.’ (<http://www.schooltv.nl/video/aletta-jacobs-strijdster-voor-rechten-voor-vrouwen>)

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

U zegt:

“In veel landen in het Midden-Oosten (U kunt het aanwijzen op de wereldkaart) zijn vrouwen nu nog steeds minder belangrijk dan mannen en mogen ze veel dingen niet doen die mannen wel mogen. Wat vinden jullie hiervan?”

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

U vertelt:

“Stel je voor dat ik het echt meende van die taken. Dan zou ik de meisjes wel heel oneerlijk behandelen. Misschien zouden de meisjes in deze klas wel **hun afkeuring laten blijken!** Het laten merken dat ze het niet goed vinden. Protesteren en met spandoeken gaan zwaaien: “Wij willen net zo behandeld worden als de jongens!”

Op die manier **geven** ze **blijk van hun mening**. Ze laten zo merken wat ze ervan vinden.

In het echt gebeurt dit soms. Als groepen mensen vinden dat ze oneerlijk worden behandeld, vergeleken met andere groepen mensen, komen ze in opstand. Dan proberen ze dezelfde rechten en kansen te krijgen. Dit noemen we **emancipatie**.

Op Aruba en in Nederland is het normaal dat jongens en meisjes dezelfde rechten hebben en dezelfde kansen krijgen; in het onderwijs en op het werk. Dat was vroeger (tot zo'n 100 jaar geleden) helemaal niet zo zoals je in het filmpje hebt kunnen zien. En in veel landen hebben mannen nog steeds meer rechten en kansen dan vrouwen.

Als jullie later werk gaan zoeken, hebben jullie (--> meisjes) dezelfde kansen als jullie (--> jongens). Stel: In de krant staat de advertentie: 'Automonteur **m/v**'. **m/v** is de afkorting van man/vrouw. Automonteur **m/v** betekent dat zowel meisjes als jongens deze baan van automonteur kunnen krijgen. Dus als een jongen en een meisje allebei graag de baan als automonteur willen hebben en ze allebei hun diploma automonteur hebben, dan hebben ze evenveel kans op de baan.

Hun baas mag dan geen **onderscheid maken**. **Onderscheid maken** betekent: verschil maken. De baas zou **onderscheid maken** als hij zegt: "Die jongen moet die baan krijgen, want meisjes weten niets van auto's."

Als een jongen en een meisje dezelfde diploma's hebben, zijn ze **gelijkwaardig**. De baas mag dan niemand voortrekken. Als je zegt dat twee mensen **gelijkwaardig** zijn, dan bedoel je dat ze dezelfde waarde hebben. Ze zijn bijvoorbeeld even slim of even goed.

Omdat de jongen en het meisje allebei hun diploma automonteur hebben, kun je zeggen dat ze **gelijkwaardig** zijn. En dan maak je als baas geen **onderscheid**, dat is wel zo eerlijk! De baas mag zijn **voorkeur** niet **te kennen geven**. Dus hij mag niet laten merken wie hij liever wil hebben als automonteur."

U laat Woordweb 1(Woordcluster 1) en Woordweb 2 (Woordspoor 2) zien en bespreekt de nieuwe woorden. U kunt de volgende vragen stellen:

- In veel families kookt de moeder het eten, doet de was en strijkt de kleren. (U kunt bijvoorbeeld vertellen hoe het bij u thuis gaat.)
Hoe ga jij later de taken verdelen, als jij met iemand samenwoont?
Vertel er iets over.

- Wat wil jij later worden? Vind je dat een typisch mannen- of een typisch vrouwenberoep? Of is het juist een beroep waar het niet uitmaakt of je een man of een vrouw bent? Vertel er iets over.
- Mannen en vrouwen hebben op ons eiland gelijke rechten, dus ook op het werk. Toch verdienen mannen in belangrijke functies vaak meer dan vrouwen in precies dezelfde functies. Vind jij dat eerlijk of niet? Vind jij dit een goed voorbeeld van **emancipatie**?
- Hoewel vrouwen en mannen evenveel recht hebben op de functie van directeur, kiezen veel bedrijven toch nog vaker een man dan een vrouw als directeur. Zou het jou iets uitmaken of je baas man of vrouw is? Leg het uit.
- Sommige mensen hebben direct hun woordje klaar. Zij **geven** direct **blijk van hun mening**. Ook als het niet wordt gevraagd. Als iemand iets nieuws aan heeft, zeggen zij bijvoorbeeld direct of ze het mooi vinden of juist niet. Doe jij dat ook? Hoe vind je het als een ander dat doet? Vertel er iets over.
- Ik ken mensen die maar moeilijk kunnen kiezen. Als je ze vraagt: “Wil je dit of wil je dat?” zeggen ze bijvoorbeeld: “Ik weet het niet, het maakt mij niet uit.” Deze mensen **geven** niet snel **hun voorkeur te kennen**. **Geef jij je voorkeur te kennen** of zeg je: “Mij maakt het niets uit?” We testen het even. Wat zeg jij als jou wordt gevraagd: “Zullen we vandaag naar het waterpark of naar de cinema gaan? Zullen we naar het strand gaan of naar Parke Arikok? Eten we rijst of pasta?”
- Er zijn zeker dingen die jij niet goed vindt of die jij afkeurt. Kun je iets noemen waar je **jouw afkeuring laat blijken**? Dus wat jij niet goed vindt?

U maakt samen met de leerlingen opdracht 1, op bladzijde 16 van het Werkboek.

De leerlingen maken vervolgens de opdrachten 2.1, 2.2 en 3 op bladzijde 16 t/m 18 van het Werkboek.

U bespreekt samen met de leerlingen de gemaakte opdrachten.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“In kleding wordt er bij mannen en vrouwen wel vaak **onderscheid gemaakt**. Dat was vroeger vaak niet zo. Dat zien we in het vervolg van deze les die over signaalwoorden gaat. Ook gaan we het onderwerp en de deelonderwerpen uit de tekst halen.”

U vervolgt:

“Wie weet nog wat signaalwoorden zijn?” (Aan signaalwoorden kun je zien hoeveel alinea’s een tekst heeft.)

U leest met de leerlingen de tekst van opdracht 1.1 ‘Kleren’ op bladzijde 64 van het Taalleesboek. Daarna laat u de vragen mondeling beantwoorden. U besteedt extra aandacht aan de signaalwoorden ‘eerst’, ‘daarna’, ‘vervolgens’ en ‘ten slotte’. De schrijver geeft er de volgorde van de komende alinea’s mee aan.

In verband met opdracht 1.2 op bladzijde 65 van het Taalleesboek is het goed om te vertellen dat de hele tekst (inclusief de eerste gegeven alinea) uit vijf alinea’s bestaat. Maar alleen de eerste alinea staat in het boek.

U maakt samen met de leerlingen opdracht 1.2.

Als opdracht 1.2 goed gegaan is, kunnen de leerlingen opdracht 2 op bladzijde 65 en 66 van het Taalleesboek zelfstandig lezen en maken. U kunt op de wereldkaart aanwijzen waar Turkije ligt, aangezien deze tekst over Turkije gaat. Indien nodig biedt u hulp aan.

U vraagt aan de leerlingen wat ze vandaag hebben geleerd. Vervolgens zet u op het bord:

- **De eerste alinea vertelt vaak waar een weettekst over gaat (deelonderwerpen).**
- **de volgorde van de deelonderwerpen kun je herkennen door signaalwoorden.**
- **Bedenk, als je de titel leest, wat je al weet over het onderwerp.**

Extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 3 en 4, bladzijde 66 t/m 68.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U speelt het spel ‘Galge’. Gebruik een woordenschatwoord dat in deze les aan de orde is geweest.

Didactische tip:

U kunt het zich gemakkelijk maken door het te raden woord op een papiertje te schrijven met onder elke letter een nummer. Deze nummers zet u onder de stippen op het bord. Hierdoor voorkomt u dat u steeds opnieuw moet tellen op welke stip een genoemde letter moet staan.

Antwoorden	
-------------------	--

Taallesboek blz. 65 t/m 67

1.1

1 kleren

2 vier (vijf inclusief de inleiding)

3 door de signaalwoorden: eerst, daarna, vervolgens, ten slotte

4 alinea 2: Welke dierenhuiden waren vooral geschikt voor de mens?

alinea 3: Welke kleding droeg men wanneer? (klimaat en seizoenen)

alinea 4: In de loop van de tijd verandert de kleding van de mensen.

alinea 5: mode (als gevolg van welvaart)

1.2

bijvoorbeeld:

Welke huiden gebruikten de mensen vooral? natuurlijk de huiden die hen beschermden tegen de kou, bijvoorbeeld die van schapen en beren

Maar beren waren erg gevaarlijk en moeilijk te vangen. Daarom gebruikten ze vooral de huiden van huisdieren zoals schapen, koeien en geiten.

2

1 Turkije

2 vier (inclusief de inleiding)

3 eest, in de derde plaats.

4 Alinea 2 gaat over steden - platteland.

Alinea 3 gaat over verschillen in landschappen.

Alinea 4 gaat over de geschiedenis van Turkije, Atatürk.

Werkboek blz. 16 t/m 18

1

1 wel veranderd

4 wel veranderd / een beetje veranderd

2 niet veranderd

5 wel veranderd

3 wel veranderd

6 een beetje veranderd

2.1

1a advertentie 1

c advertentie 2

b advertentie 1

d advertentie 2

2.2

a nee, de sollicitanten zijn niet gelijkwaardig, omdat de eerste brief van een vrouw is met een diploma en werkervaring

De tweede brief is van een man zonder diploma en werkervaring.

b persoonlijk antwoord met passende redenen

3

1 Joël

2 Jade

3 Julia

Extra opdrachten

Taalleesboek blz. 66 t/m 68

3.1

zelfbedachte vragen over winterkleding

3.2

winterkleding

3.3

- 1 *De tweede alinea gaat over een overzicht van de soorten winterkleding.*
- 2 *Dat weet ik door de signaalwoorden 'voordat' en 'eerst'.*
- 3 *De derde alinea gaat over: Waardoor wordt het kouder in de winter?*
- 4 *De vierde alinea gaat over: De aanpassingen van dieren aan lagere temperaturen.*
- 5 *Dat weet ik door het signaalwoord 'vervolgens'.*
- 6 *De vijfde alinea gaat over: Waarom sommige kleding onze lichaamstemperatuur beter beschermt.*
- 7 *Dat weet ik door het signaalwoord 'Als laatste'.*

3.4

eigen antwoord

4

een eigen beschrijving van de aanpassing van een diersoort aan lagere temperaturen in de winter, bijvoorbeeld: winterslaap bij verschillende dieren, vogeltrek en dergelijke

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met *ch* die als /sj/ klinkt.
- Werkwoordspelling:
  - De leerlingen oefenen het schrijven van de verleden tijd van zwakke *-ten-* en *-den-* werkwoorden.
  - De leerlingen oefenen het vaststellen van de tijd van een zin vanuit de context.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 6, bladzijde 19 t/m 21
- Spellinghulp klas 6

Vorbereiding

- U trekt een kledingstuk aan met een capuchon.

Opmerking doel 1:

In klas 5 zijn reeds enkele woorden van lesdoel 1 behandeld. Deze woorden worden hier herhaald en aangevuld met een aantal nieuwe.

Opmerking werkwoordspelling:

Tot dusver is er veel aandacht besteed aan de werkwoordspelling. Het eerste subdoel is al in voorgaande thema's behandeld. Het tweede subdoel wordt in deze les voor het eerst behandeld.

Start**5**

U laat de leerlingen raden naar het woord *capuchon*. Dat doet u op de volgende manier:

U zet acht puntjes op het bord:

.....

U vertelt dat het woord dat op de puntjes moet komen te staan een onderdeel is van een kledingstuk. De leerlingen mogen vragen stellen over het kledingstuk, maar u kunt alleen met ja of nee antwoorden. Bij iedere 'ja', geeft u ook een letter cadeau. Hoeveel vragen hebben de leerlingen nodig om achter het woord te komen?

Kern – Instructie 1**15**

U vertelt dat je bij *capuchon* duidelijk /sj/ hoort, maar *ch* schrijft. In het Nederlands komen nog meer van deze woorden voor. U leest samen de zinnen

bij opdracht 1, op bladzijde 19 van het Werkboek een paar keer nauwkeurig. Besteed ook aandacht aan de betekenis van de woorden. U bespreekt opdracht 1.2, waarna de leerlingen deze opdracht zelfstandig maken.

Kern – Instructie 2

20

Stap 1

U schrijft op het bord:

De tijger doodde zijn prooi.

De tijgers doodden hun prooi.

U vraagt naar het verschil tussen beide zinnen. (met of zonder –n, enkelvoud en meervoud)

U schrijft onder de vorige twee zinnen de volgende zin:

De tijgers doden hun prooi.

U vraagt naar het verschil in schrijfwijze en betekenis tussen de beide laatste zinnen. (*ode/oodde*, tegenwoordige tijd/verleden tijd) U vraagt nog eens waarom de dubbele medeklinker in de persoonsvorm verleden tijd van werkwoorden als *doden* en *praten*. (Met één klinker zou je het woord verkeerd uitspreken.)

Stap 2

U schrijft op het bord:

Hoe weet je nu of je praten of praatten en doden of doodden moet schrijven? (Daarvoor moet je weten of de zin in de tegenwoordige of in de verleden tijd staat.)

Nu vraagt u:

“Hoe weet je of het tegenwoordige tijd of verleden tijd is?”

U komt samen met de leerlingen tot de volgende mogelijkheden:

- Er staat een wanneer-deel in de zin. Bijvoorbeeld: “Wij praatten gisteren met haar.”
- De aanwijzing staat in een zin ervoor of erachter. Bijvoorbeeld: “Ik las een spannend boek. Ik vergat alles. De aardappels brandden aan.”

U maakt duidelijk dat je aan de laatste zin niet kun horen of zien dat *brandden* met twee *d*'s moet worden geschreven, maar wel aan de zinnen ervoor.

Stap 3

U laat de leerlingen in hun Werkboek bij opdracht 2 een zin maken met de volgende woorden:

1 gisteren – de klokken – luiden of luidden

2 morgen – wij – het tuinpad – verbreden of verbreedden

“Waarom is het belangrijk om te weten of bij *ten*- en *den*-werkwoorden de persoonsvorm in de tegenwoordige of in de verleden tijd staat?”
(vanwege de verschillende schrijfwijze)

De leerlingen maken opdracht 3, 4 en 5 op bladzijde 20 en 21 van het Werkboek zelfstandig.

Afsluiting**5**

U kijkt de opdrachten klassikaal na en vraagt wat de leerlingen nog moeilijk vonden.

Didactische tip

Ook hier geldt weer:

De leerlingen zullen de spellingsmoeilijkheden pas beheersen als ze er veelvuldig mee in aanraking zijn gekomen. Als een pas besproken spellingsprobleem voorkomt in een bepaald woord tijdens een andere les, maak hier dan gebruik van door de moeilijkheid nog een keer kort aan te halen.

AntwoordenWerkboek 6, blz 19 t/m 21**1**

Antwoorden staan in de les.

2

meerdere antwoorden mogelijk

3

1 wachtte   6 antwoordde

2 stond   7 wist

3 liepen   8 heette

4 wilden   9 schoot

5 zuchtte   10 riep

4

2 voeden

3 liet

4 stopte

5 woedde

6 brandden

5

1 chimpansee

5 parachute

9 chauffeur

2 machine

6 chirurg

10 Chinezen

3 douche

7 Chinese

11 machinist

4 chocola

8 China

12 chef

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **arrogant, opzichtig, opvallend, onderdanig, de karikatuur, de karaktereigenschap, kenmerkend**.
- De leerlingen oefenen het afleiden van informatie uit fictionele teksten over personen en gevoelens.
- De leerlingen oefenen het verzamelen van informatie aan de hand van de wie-, wat-, waar- en wanneervragen bij fictionele teksten.
- De leerlingen oefenen het onderscheiden van soorten vragen en het leren beantwoorden van in-de-tekst-vragen en niet-in-de tekst-vragen. (groep 8, thema 4 'Help ons helpen')

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 3, Woordspoor 3
- Woordweb 5, Wordcluster 5 (groep 7, thema 9 'Geef mij maar een stripboek')
- Woordweb 6, Wordcluster 6 (groep 7, thema 9 'Geef mij maar een stripboek')

Individueel

- Leeswijzer 3
- Taalleesboek 2, bladzijde 68 t/m 70
- Taalschrift
- Werkboek 6, bladzijde 22 t/m 33

Vorbereiding

- U zet het filmpje 'Waarom zijn mannetjesdieren meestal mooier? Mannetjes moeten opvallen, vrouwtjes niet.' klaar:
<http://www.schooltv.nl/video/waarom-zijn-mannetjesdieren-vaak-mooier-dan-vrouwtjes-mannetjes-moeten-opvallen-vrouwtjes-niet>.

Betekenis van woorden

arrogant:	Iemand die arrogant is, vindt zichzelf beter dan andere mensen. Hij kijkt op andere mensen neer.
de karaktereigenschap:	Karaktereigenschappen zijn innerlijke eigenschappen die iemand kenmerken. Als iemand altijd weinig doet, dan is luiheid een karaktereigenschap van hem. Als iemand veel grapjes maakt, is humor een karaktereigenschap van hem.
de karikatuur:	Een karikatuur is een overdreven tekening van iemand. Als iemand bijvoorbeeld een grote neus heeft, wordt hij met een nog veel grotere neus getekend.
kenmerkend:	Kenmerkend is iets waaraan je iemand herkent.
onderdanig:	Een onderdanig persoon is overdreven gehoorzaam aan mensen met meer macht.
onopvallend:	Als iets onopvallend is, valt het nauwelijks op.
opzichtig:	Als iets opzichtig is, valt het erg op. Het trekt de aandacht.

Start	5
--------------	----------

U zegt:

“Als je in de stad loopt valt het op dat de meeste vrouwen er opvallend uitzien (met hun kleding en make-up) en de meeste mannen **onopvallend**. In de dierenwereld is dat juist andersom. Daar zijn het juist de mannetjesdieren die opvallen en de vrouwtjes niet. Hoe zou dat komen dat in de dierenwereld de mannetjes er mooier uitzien?” (omdat ze de vrouwtjes moeten versieren. Hij moet paren om voor nakomelingen te zorgen, anders sterft het ras uit. Maar het vrouwtje bepaalt met wie ze wil paren. Hij versiert, zij kiest.)
Als niemand het antwoord op deze vraag weet, stelt u na afloop van het filmpje de vraag nogmaals.

Daarna start u het filmpje ‘Waarom zijn mannetjesdieren vaak mooier dan vrouwtjes? Mannetjes moeten opvallen, vrouwtjes niet.’

(<http://www.schooltv.nl/video/waarom-zijn-mannetjesdieren-vaak-mooier-dan-vrouwtjes-mannetjes-moeten-opvallen-vrouwtjes-niet>)

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

U zegt:

“We zagen in het filmpje dat vrouwtjes in de dierenwereld niet zo opvallen. Als iets niet zo opvalt noemen we dat **onopvallend**. De mannetjesdieren vallen juist wel op. Als iets erg opvalt noemen we het ook wel **opzichtig**. **Opzichtig** is opvallender dan gewoon opvallend. **Opzichtig** is té. Soms zie je iemand lopen met **opzichtige** kleren of met **opzichtige** haren. Een auto kan ook **opzichtig** zijn. Als hij helemaal beschilderd is in erg opvallende kleuren.

Soms gebeurt het wel eens dat **opzichtige** mensen zich **arrogant** gedragen. **Arrogant** zijn is neerkijken op andere mensen. Je denkt dat je mooier of beter bent dan anderen of iets beter kunt dan zij. Meestal worden mensen boos als anderen zich **arrogant** gedragen. Maar sommige mensen niet. Die gaan echt denken dat ze minder zijn dan de ander. Zij stellen zich dan **onderdanig** op. **Onderdanig** zijn betekent dat iemand zich minder voelt dan de ander en zo gedraagt hij of zij zich dan ook.

Arrogant zijn of **onderdanig** zijn, zijn **karaktereigenschappen**.

Karaktereigenschappen zijn innerlijke eigenschappen die iemand kenmerken. Als iemand altijd weinig doet, dan is luiheid een **karaktereigenschap**. Als iemand veel grapjes maakt, dan is humor een **karaktereigenschap**.

Ook aan lichamelijke kenmerken kun je iemand herkennen. Als iemand felblauwe ogen heeft, dan zijn die **kenmerkend** voor hem of haar. **Kenmerkend** is iets waaraan je iemand herkent.

Je ziet soms wel eens tekening van iemand waarbij dingen die **kenmerkend** zijn voor die persoon, sterk worden overdreven. De soort tekening waar ik het over heb, heet een **karikatuur**. Als iemand bijvoorbeeld een grote neus heeft, wordt hij met een nog veel grotere neus getekend. Een **karikatuur** is een tekening van iemand waar alles veel groter of erger gemaakt wordt dan het eigenlijk is. Je wordt dus eigenlijk een beetje belachelijk gemaakt. Een **karikatuur** laat dus overdreven zien wie je bent, van binnen en van buiten.

U laat Woordweb 3 (Woordspoor 3) zien en tevens Woordweb 5 en 6 (Woordcluster 5 en 6 van groep 7, thema 9 'Geef mij maar een stripboek') en bespreekt de nieuwe woorden. U kunt de volgende vragen stellen:

- Ik wilde vandaag iets **onopvallends** aantrekken. Is dat gelukt volgens jullie? Leg eens uit waarom wel/ waarom niet?
(Woordweb 3, Woordspoor 3)
- Denk je eens in: je gaat een spreukbeurt houden en een klasgenoot gedraagt zich dan heel **opzichtig**. Hij is druk aan het gebaren en trekt gekke gezichten. Wat vind jij daarvan? Wat zou je daaraan willen doen?
(Woordweb 3, Woordspoor 3)
- Als iemand **arrogant** tegen jou is, vind je dat niet leuk. Waarom niet? (Je wordt boos, omdat de ander denkt dat hij meer waard is dan jij.)
(Woordweb 5, Woordcluster 5, gr.7, th. 9)
- Als iemand zich **onderdanig** gedraagt, vind je dat ook niet prettig. Waarom niet? (Die ander geeft je het gevoel dat hij minder is dan jij en dat voelt ongemakkelijk.)
(Woordweb 5; Woordcluster 5, gr.7, th. 9)
- (ter uitbreiding van de woordkast) **Arrogant** zijn is een gedrag. **Onderdanig** zijn ook. **Arrogant** en **onderdanig** betekenen precies het tegenovergestelde. Er zijn nog meer van zulke tegenstellingen (in gedrag) te bedenken.

Bijvoorbeeld: Aardig is het tegenovergestelde van ... (onaardig).

Ijverig is het tegenovergestelde van ... (lui).

Slim is het tegenovergestelde van ... (dom).

(Woordweb 5, Woordcluster 5, gr.7, th.9)

- Hoe zou een **karikatuur** van jou eruitzien? Omschrijf een aantal kenmerken en karaktereigenschappen van jezelf, die een karikatuurtekenaar zou overdrijven.

(Woordweb 6, Woordcluster 6, gr.7, th.9)

- Heb jij wel eens een **karikatuur** van jezelf laten maken? Zo ja, moest je erom lachen of vond je het niet zo leuk? Waarom was dat? Zo nee, lijkt je dat leuk?

(Woordweb 6, Woordcluster 6, gr.7, th.9)

- Een karikatuurtekenaar tekent meestal heel snel en toch lukt het hem om juist de **kenmerkende** eigenschappen van iemand te ontdekken en te overdrijven. Wat vinden jullie hiervan; knap of gewoon? (Woordweb 6, Woordcluster 6, gr.7, th.9)

De leerlingen maken zelfstandig opdracht 1 t/m 4 op bladzijde 22 t/m 25 van het Werkboek. Indien nodig biedt u hulp.

U bespreekt samen met de leerlingen de gemaakte opdrachten.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“In het vervolg van deze les gaan we een weettekst bestuderen en moeten jullie twee soorten vragen beantwoorden over de tekst. Ook gaan jullie een verhaal en een gedicht lezen (als er voldoende tijd over is) waaruit je informatie moet halen over bijvoorbeeld de personen en hun gevoelens.”

U leest/doet samen met de leerlingen de Leeswijzervragen van opdracht 5.1 op bladzijde 26 van het Werkboek (groep 8, thema 4 ‘Help ons helpen’).

U leest nu samen de hele tekst over Amnesty International.

U gaat kort in op de betekenis van de uitdrukking ‘een sneeuwbaaleffect hebben’ aan het eind van de tekst van opdracht 5.1 op bladzijde 27 van het Werkboek. (Een sneeuwbaaleffect is een situatie waarin een gebeurtenis zichzelf steeds verder versterkt, te vergelijken met een sneeuwbal die bij het bergafwaarts rollen steeds groter wordt en steeds sneller naar beneden rolt.)

U zegt:

“In de vorige Leesbegriples (les 2) hebben we besproken ‘wat in-de-tekst-vragen’ zijn. Wat zijn ‘in-de-tekst-vragen?’” (vragen waarop het antwoord letterlijk in de tekst staat)

U vervolgt:

“Er zijn ‘in-de-tekst-vragen’ waarop het antwoord op één plaats staat. Bijvoorbeeld:

- Over wie gaat de eerste alinea van het verhaal over Amnesty International?” (Nahaman Carmona Lopez)
- “Waar gebeurt het wat er in die alinea verteld wordt?” (Guatemala City)
- “Wanneer was dat?” (4 maart 1990)

U wijst erop dat ‘in-de-tekst-vragen’ vaak beginnen met een vraagwoord zoals ‘Wie’, ‘Waar’, ‘Wanneer’ en ‘Welke’. Je moet dan in de tekst naar woorden zoeken die bij de vraagwoorden horen.

“Er zijn echter ook vragen waarop het antwoord wel in de tekst staat, maar niet op één plaats. Je moet dan op meerdere plekken in de tekst zoeken om het antwoord te vinden. Bijvoorbeeld als je vraagt wat Amnesty International allemaal doet.”

U vat dit samen op het bord en de leerlingen nemen het schema over:

In-de-tekst-vragen:

- **Het antwoord staat op één plaats in de tekst.**
- **Het antwoord staat op meerdere plekken in de tekst.**

U zegt nu:

“Er worden soms ook vragen gesteld waarop het antwoord niet in de tekst staat. Daar gaan we nu naar kijken. Neem het volgende schema maar over van het bord.” (U heeft dit voor de les al op de achterzijde van het bord geschreven)

Niet-in-de-tekst-vragen:

- **Je weet het antwoord al of je moet het opzoeken, bijvoorbeeld op internet, in een atlas of een woordenboek.**
- **Je moet aanwijzingen in de tekst gebruiken om het antwoord te vinden.**
- **Je moet je mening geven of een conclusie trekken.**

U licht dit overzicht toe met onderstaande voorbeelden van 'niet-in-de-tekst-vragen'.

- "Waar ligt Guatemala?" (Je weet het antwoord al of je zoekt het op internet of in een atlas.)
- "Waarom zitten die straatkinderen veel op de straathoeken?" (Het staat er niet in, bijvoorbeeld: om autoruiten te wassen en een beetje geld te verdienen.)
- "Wat vind jij ervan dat die kinderen onder auto's slapen en dag en nacht op straat leven?" (eigen mening)

De leerlingen gaan nu zelfstandig opdracht 5.2 op bladzijde 28 van het Werkboek (groep 8, thema 4 'Help ons helpen') maken.

U bespreekt de antwoorden van opdracht 5.2 samen met de leerlingen.

U laat de leerlingen bladzijde 68 van Taalleesboek voor zich nemen. U zegt dat de leerlingen de tekst van opdracht 1.1 mogen gaan lezen en vervolgens de vragen mogen gaan maken op bladzijde 69.

U vraagt:

"Wie weet wat voor soort vragen dit zijn?" ('In-de-tekst-vragen', want ze beginnen met een vraagwoord zoals 'Wie', 'Waar', 'Wanneer' en 'Welke')

U bespreekt met de leerlingen de antwoorden van opdracht 1.

Indien u nog voldoende tijd over hebt leest u het gedicht bij opdracht 2 op bladzijde 69 en 70 van het Taalleesboek voor.

U stelt de volgende vragen:

- "Wie is de hoofdpersoon in dit gedicht?" (Stoffel)
- "Waar speelt het gedicht zich af?" (in Middelburg)
- "Waarom is Stoffel een probleemgeval?" (Hij wil geen pantoffels dragen, terwijl hij een pantoffeldier is.)

U laat de leerlingen nu in drietallen het gedicht lezen, waarbij u de rollen verdeelt (stoffel, vader, verteller). U laat ze vervolgens even oefenen. Als afsluiting laat u een aantal drietallen het gedicht voorlezen. Na afloop laat u de andere leerlingen kiezen welk drietal het gedicht het leukst heeft voorgelezen.

Extra opdrachten: - Taalleesboek 2, opdracht 3 en 4, bladzijde 70 t/m 73
 - Werkboek 6, opdracht 6 en 7, bladzijde 29 t/m 33
 (groep 8, thema 4 'Help ons helpen')

Afsluiting	5
-------------------	----------

U schrijft het woord '**onopvallend**' op het bord. De leerlingen krijgen een paar minuten om met deze letters zoveel mogelijk woorden te bedenken. Wie heeft de meeste woorden gevonden?

Didactische tip:

In het Werkboek van de leerlingen staat het woord 'parmantig' in het woordenboek op bladzijde 22. Het woord 'parmantig' komt namelijk voor in opdracht 2 van het Werkboek op bladzijde 24. Dit woord hoeft echter niet door de leerlingen geleerd te worden!

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek blz. 23 t/m 25

1.1

Aangekruist moeten zijn de zinnen:

- *De tekening is erg overdreven.*
- *De kenmerkende eigenschappen van juf Mita zijn vergroot.*

1.2

De zes kenmerken van Ricardo:

- *een grote moedervlek op zijn wang*
- *een grote haakneus*
- *een puntkin*
- *een grote adamsappel*
- *grote wenkbrauwen*
- *kleine oren*

1.3

eigen tekening

2

uiterlijk:

- *blauwe ogen*
- *grote neus*
- *kleine oren*
- *de karikatuur*

innerlijk:

- *arrogant*
- *de karaktereigenschap*
- *onderdanig*
- *parmantig*

3

1 arrogant

2 onderdanig

4

opvallend:

- *valt erg op*
- *ongewoon*

onopvallend:

- *valt niet op*
- *gewoon*

Werkboek blz. 26 t/m 28 (groep 8, thema 4 'Help ons helpen')

5.1 (Opdracht 1, Leeswijzer 3)

1 De tekst gaat over Amnesty International.

2 eigen antwoord

3 vijf alinea's (eventueel vier alinea's als de laatste twee als één alinea worden beschouwd.)

4 -

5 Welk verhaal gebruik ik als inleiding?

Wat doet Amnesty International eraan?

Wat is Amnesty International en welk doel heeft Amnesty International?

Hoe is Amnesty International ontstaan?

Hoe is Amnesty International gegroeid?

5.2

1 B 2 B 3 B

4 A De campagne begon met een artikel in twee belangrijke kranten. 5 B

Taalleesboek blz. 68

1.1

1 Fatima en haar vader en moeder

2 Fatima

3 In de woestijn (waarschijnlijk)

4 overdag

5 De katoenen kleren, een lange rok en een sjaal

Ze heeft een hekel aan de lange rokken.

Extra opdrachten

Taalleesboek 2 blz. 70 t/m 73

3.1

Bijvoorbeeld:

jeansjasje - lange jas of jack

rode schoenen - bruine of zwarte schoenen

knalgele sjaal - bruine of blauwe sjaal

hoed - een pet of muts

leren broek - katoenen broek

3.2

Bijvoorbeeld:

Meisje schaamt zich voor haar opa, want ze bloost en slikt.

Opa is opgewonden en blij. Hij voelt zich jong, want hij wil dat het meisje hem geen opa maar Oscar noemt.

4.2

Meester Montijn   **Juffrouw Fanny Strobreed**

goedgemutst

chagrijnig

grappig

streng

verrassend

arrogant

4.3

eigen beschrijving van uiterlijk van meester Montijn en juffrouw Fanny

Werkboek blz. 30 t/m 33 (groep 8, thema 4 'Help ons helpen')

6.1

1

schrijfgroepen Amnesty International	schrijfgroepen schrijven	naar staatshoofden naar gevangenen en hun familie
	ten onrechte gevangen	mening gezegd ras godsdienst
	gemartelde gevangenen	in veel landen ook in landen die Rechten van de Mens zouden eerbiedigen
	Het helpt soms.	regeringen willen geen slechte naam

6.2

Bijvoorbeeld: Amnesty-schrijfgroepen proberen onschuldige gevangenen, die vaak ook nog gemarteld worden, vrij te krijgen door brieven te sturen naar staatshoofden. Die zijn soms bang een slechte naam te krijgen en laten dan die gevangenen vrij.

6.3

- 1 A gevangenen die ten onrechte gevangenen zitten
- 2 A vrijheid van meningsuiting en van godsdienst, recht om te reizen, niet gemarteld mogen worden
- 3 A ja, dat heeft zin. Er worden soms gevangenen vrijgelaten.
- 4 B ja, als hij geen geweld heeft gebruikt, eigen motivering, bijvoorbeeld: Hij heeft immers vrijheid van meningsuiting. Amnesty komt zeker voor hem op als hij slecht behandeld wordt in de gevangenis.
- 5 B eigen mening

7.2

b om een deelonderwerp te behandelen

7.3

alinea 1: gezondheidszorg in Nederland

alinea 2: gezondheidszorg in andere landen waar oorlog of een aardbeving is

alinea 3: artsen zonder grenzen helpt bij rampen

alinea 4: Hoe weten ze bij Artsen zonder Grenzen welke hulp nodig is?

alinea 5: De medewerkers geven door wat nodig is.

alinea 6: Een vliegtuig met medicijnen en hulpverleners staan klaar voor vertrek.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **gedaan zijn met, in trek zijn, zich lenen voor** en **bij uitstek (on)geschikt**.
- De leerlingen oefenen het koppelen van uitdrukkingen (die met kleding te maken hebben) aan dialogen.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Woordspoor 4 (groep 8, thema 8 'Twee halen, drie betalen?')
- Woordweb 3, Woordspoor 3 (groep 8, thema 9 'We gaan op reis')

Individueel

- Werkboek 6, bladzijde 34 t/m 36
- Taalleesboek 2, bladzijde 75
- Taalschrift

Vorbereiding

- U zet het filmpje 'Streetdance in het theater' of 'Salsa. Schudden met die billen.' klaar:
<http://www.schooltv.nl/video/streetdance-in-het-theater-wat-eeen-show>
<http://www.schooltv.nl/video/salsa-schudden-met-die-billen>
- U zet fragment 9 van de luister-cd klaar.

Betekenis van woorden

bij uitstek (on)geschikt: Als iets bij uitstek geschikt is, is het meer dan goed.

Bijvoorbeeld: Die opleiding is bij uitstek geschikt voor jou. Als iets bij uitstek ongeschikt is, is het juist niet goed.

gedaan zijn met:

Als het gedaan is met iets, is het voorbij. Bijvoorbeeld: Het is gedaan met luieren, de vakantie is voorbij!

in trek zijn:

Iets dat in trek is, is iets dat veel mensen willen hebben, bijvoorbeeld: bij de schoolkinderen is een bepaald merk rugzakken erg in trek.

zich lenen voor:

Iets kan zich ergens voor lenen. Het is dan ergens geschikt voor, bijvoorbeeld: dat boek leent zich voor een verfilming.

Start**5**

U vertelt dat we straks naar geluidsfragmenten gaan luisteren, maar dat u de les vandaag begint met een filmpje over dansen. Dansen is leuk om te doen. En omdat er zoveel verschillende soorten dansen zijn, is dansen **bij uitstek geschikt** voor alle kinderen. Het is goed voor je gezondheid en je maakt ook nog eens vrienden. Wat wil je nog meer...

Al naar gelang de interesse van uw leerlingen start u met het filmpje 'Streetdance in het theater' of met 'Salsa. Schudden met die billen'.
(<http://www.schooltv.nl/video/streetdance-in-het-theater-wat-een-show>,
<http://www.schooltv.nl/video/salsa-schudden-met-die-billen>)

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Kern – Instructie 1

15

U legt uit:

“Een moderne dans zoals streetdance of salsa **is erg in trek** bij de jeugd van tegenwoordig. Dat betekent dat deze danssoorten erg populair zijn bij veel kinderen en jongeren.

Het lijkt wel of het **gedaan is met** de klassieke dansen. De jongeren van nu hebben geen behoefte meer om een klassieke dans zoals de wals of de tango te leren. Als het **gedaan is**, is het voorbij. Het lijkt een beetje uit de tijd te zijn.

De hedendaagse muziek is **bij uitstek geschikt** voor populaire danssoorten zoals streetdance en salsa. De moderne muziek is **bij uitstek ongeschikt** voor de klassieke danssoorten.

Een klassieke dans zoals de wals **leent zich** wel uitstekend **voor** trouwfeesten. De openingsdans op een trouwfeest is namelijk vaak een wals. Dus de jongeren die in de toekomst willen trouwen zullen deze dans toch moeten leren. Of hij nu **in trek is** of niet.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van Woordweb 3 en 4. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaring. Daarbij herhaalt u de woorden opnieuw. Welke muziek vindt u **bij uitstek geschikt** om te laten horen als u een feestje geeft? Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden vallen.

U kunt de volgende vragen stellen:

- Je muzieksmaak verandert in de loop der jaren. Als klein kind luisterde je misschien naar hele andere liedjes dan nu. Welk soort muziek **is bij jullie nu in trek** (populair)?
- Welke danssoort **is bij jullie in trek**?
- De boeken van Harry Potter **lenen zich** uitstekend **voor** verfilming. Sommigen vinden de boeken mooier dan de films (of de computerspelen), anderen vinden dat juist niet. Wat vind jij?

- Welk boek heb je pas gelezen of ben je aan het lezen? Vind jij dat dit boek **zich leent** om verfilmd te worden? Is het **bij uitstek geschikt** of **ongeschikt**?
- Enkelen van jullie weten misschien al welk beroep ze later kiezen, anderen nog helemaal niet. Veel kinderen kunnen echter al wel vertellen welk beroep ze níet zullen kiezen. Bijvoorbeeld omdat ze aanvoelen dat ze er **bij uitstek ongeschikt** voor zijn. Kun jij een beroep noemen dat jij om die reden zeker niet zult kiezen? En weet je al een beroep (of opleiding) waarvoor jij **bij uitstek geschikt** denkt te zijn?

U neemt opdracht 1 t/m 3 op bladzijde 34 t/m 36 van het Werkboek door met de leerlingen. De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. Indien nodig biedt u hulp.

Samen met de leerlingen kijkt u de opdrachten na.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“Bij het dansen worden ook verschillende soorten kleding gedragen. Verschillende kleding vind je ook in allerlei uitdrukkingen die we gebruiken. Wie weet nog wat een uitdrukking is?” (Dat zijn woorden die samen een bijzondere betekenis hebben.)

U schrijft op het bord:

Ivan is altijd goed gemutst.

U vraagt of iemand weet wat dat betekent. (Ivan heeft altijd goede zin of Ivan heeft altijd een goed humeur.)

Daarna zegt u:

“Er zijn nog veel meer uitdrukkingen met kledingstukken. Straks hoor je steeds kleine gesprekjes op de cd. Bij elk gesprekje past een uitdrukking die met een kledingstuk te maken heeft. Ze staan bovenaan op bladzijde 75 van het Taalleesboek. Zoek ze maar even op.”

U leest samen met de leerlingen de uitdrukkingen even door. U gaat na welke uitdrukkingen bij de leerlingen al bekend zijn. De onbekende uitdrukkingen licht u kort toe.

U laat de leerlingen de nummers 1 t/m 12 onder elkaar in hun Taalschrift opschrijven en u zegt:

“Ik laat zo dadelijk om de beurt de geluidsfragmenten horen. Je moet dus vervolgens achter het nummer van elk geluidsfragment de letter van de uitdrukking opschrijven die er volgens jou het beste bij past.”

De leerlingen mogen in tweetallen overleggen. U maakt afspraken over de samenstelling van de tweetallen.

Als iedereen de opdracht begrepen heeft, laat u het eerste geluidsfragment horen. U stopt na het pauzesignaal de cd en u geeft nog even de opdracht:

“Schrijf nu achter de 1 de letter van de goede uitdrukking op.”

Daarna laat u de overige gesprekjes horen met daartussen voldoende tijd om de opdracht uit te voeren.

Vervolgens controleert u de antwoorden. Daartoe laat u het eerste gesprekje weer horen, drukt op de pauzeknop en vraagt naar de antwoorden. U noemt het goede antwoord en laat de leerlingen nog enkele voorbeelden van situaties bedenken waarop de uitdrukking van toepassing kan zijn. Als dat niets oplevert, geeft u zelf enkele passende voorbeelden. Op deze wijze behandelt u ook de overige antwoorden.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt met de leerlingen hoe het samenwerken verliep. Ging het juist sneller of langzamer? Kon je elkaar helpen?

U vraagt vervolgens wat ze moeilijk vonden en waarom. U laat een leerling vertellen wat hij of zij geleerd heeft. Eventueel kan een andere leerling dit aanvullen.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek blz. 75

1

1 - e	4 - l	7 - d	10 - b
2 - i	5 - f	8 - k	11 - a
3 - h	6 - c	9 - j	12 - g

Woordspoor 4 (gr.8, th.8), Woordspoor 3 (gr.8, th.9),

Luisteren en spreken 2

Werkboek blz. 34 t/m 36

1

1 - b

2.1

a huizen te bouwen

b het maken van beelden

c benzine van te maken

d meubelen te maken

e het maken van speelgoed

3

in trek zijn: 1, 3, 4, 7, 8.

gedaan zijn met: 2, 5, 6, 9, 10.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen samenstellingen en begrijpen hierbij het woordvormingsprincipe.
- De leerlingen spelen met samenstellingen. (Ze bedenken en maken woordkettingen.)
- De leerlingen oefenen met het samentrekken van woorden, woordgroepen en zinnen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 75 t/m 77
- Werkboek 6, bladzijde 37 t/m 39 (groep 8, thema 1 'Meidenboeken en jongensberoepen')
- Taalschrift

Vorbereiding

- U zet het filmpje 'Waarom dragen we een onderbroek?' klaar:
<http://www.schooltv.nl/video/waarom-dragen-we-een-onderbroek-beschermend-ondergoed>.

Start**5**

U zegt:

“In deze les gaan jullie op zoek naar samenstellingen. Die moeten jullie uit verschillende teksten halen. Eén van die teksten gaat over kleding van vroeger. Daarover gaat ook het filmpje waarmee we deze les van start gaan. Het gaat over een kledingstuk dat we allemaal dragen, namelijk de onderbroek. Kijk en luister goed naar het filmpje over de geschiedenis van de onderbroek.”

Daarna start u het filmpje over 'Waarom dragen we een onderbroek?'.
(<http://www.schooltv.nl/video/waarom-dragen-we-een-onderbroek-beschermend-ondergoed>)

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Kern – Instructie 1

20

U schrijft de volgende woorden op het bord:

onderbroek   aantrekken   papiertje

U vraagt:

“Wat zijn dit voor woorden?” (samengestelde woorden/eerder: lange woorden).

Als het goede antwoord uitblijft, helpt u door te zeggen:

“Onder + broek, aan + trekken, papier + tje.”

U vervolgt:

“Hoe zijn deze woorden precies gemaakt? Zijn ze samengesteld uit korte woorden of staan er ook woorddelen in?”

Op het bord ontstaat het volgende overzicht:

onder + broek	aan + trekken	papier + tje
woord + woord	woord + woord	woord + woorddeel

U herhaalt:

“Samengestelde woorden die van korte woorden zijn gemaakt zoals ‘onderbroek’ en ‘aantrekken’ zijn **samenstellingen**. De korte woorden zijn woorden die ook vaak alleen voorkomen. Soms staat er een ‘s’ tussen, zoals in ‘koksmuts’, ‘bruidsjurk’.
(U kunt dit eventueel ook op het bord laten zien:

kok + muts = koksmuts   bruid + jurk = bruidsjurk)

U licht de opdrachten 1 en 2 op bladzijde 75 en 76 van het Taalleesboek kort toe. U kunt ervoor kiezen de leerlingen te laten samenwerken. Bijvoorbeeld een taalzwakke leerling met een goede leerling. Snelle leerlingen kunnen daarna opdracht 5 en 6 maken van bladzijde 77 van het Taalleesboek.

U bespreekt de antwoorden van opdracht 1 en 2 samen met de leerlingen.

U maakt samen met de leerlingen opdracht 3 op bladzijde 76 van het Taalleesboek.

Extra opdrachten: - Taalleesboek 2, opdracht 4 en 7, bladzijde 76 en 77.

Kern – Instructie 2**15**

U zegt dat we nu enkele opdrachten samen gaan maken over het korter schrijven van zinnen.

U bespreekt de opdrachten 1, 2.1 en 2.2 op bladzijde 37 en 38 van het Werkboek met de leerlingen.

U zegt dat we vervolgens een opdracht gaan bekijken waar woorden korter worden geschreven. Bijvoorbeeld 'meisjesboeken en jongensboeken' kun je korter zeggen door de eerste keer 'boeken' weg te laten. Dan wordt het dus 'meisjes- en jongensboeken'. Het streepje achter 'meisjes' geeft aan dat daar het woorddeel 'boeken' is weggelaten. U kunt het ook op het bord laten zien:

meisjesboeken en jongensboeken --> meisjes- en jongensboeken

U vraagt of samentrekking ook mogelijk is bij samenstellingen waarvan het eerste deel gelijk is, zoals bij:

jongenskleren en jongensschoenen

Dit kan inderdaad:

jongenskleren en jongensschoenen --> jongenskleren en -schoenen

Het streepje komt ook hier op de plaats waar een woord is weggelaten.

U kunt nog enkele voorbeelden op het bord zetten en 'korter laten zeggen':

meidenbladen en meidenboeken --> meidenbladen en -boeken

zonnebrillen en zonnehoeden --> zonnebrillen en -hoeden

De leerlingen maken vervolgens opdracht 3 op bladzijde 39 van het Taalleesboek van het zelfstandig. Wie hier nog moeite meeheeft, mag zachtjes overleggen met een medeleerling. Indien nodig biedt u hulp aan.

Afsluiting**5**

U laat de leerlingen in groepjes van twee of drie, woordenkettingen met samenstellingen bedenken. Hierbij zijn het laatste deel van elke samenstelling en het eerste deel van de volgende samenstelling gelijk. U doet het even voor op het bord:

kledingwinkel - winkelstraat - straatlantaarn - lantaarnpaal

Het is helemaal niet erg als de woordenketting niet lang wordt. Na een paar minuten laat u de langste woordenkettingen opnoemen of op het bord schrijven.

Mogelijke start- (en vervolg)woorden:

- kokospalm (- palmboom - boomwortel - worteltaart)
- badpak (- pakpapier - papierbak - bakfiets - fietsbel)
- zonnebloem (- bloempot - potgrond - grondwater - waterval - valhelm)

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek blz. 75 t/m 77

1

tentdoek, zakdoek, broekzak, goudmijntje, goudzoekers, nadeel, klinknagels, spijkerbroek

2.2

kinderkleding, meisjeskleden, jongenskleden, matrozenpakjes

3

<i>1 meenemen</i>	<i>3 neerploffen</i>	<i>5 inkopen</i>
<i>2 uitscheuren</i>	<i>4 opruimen</i>	<i>6 aantrekken</i>

5

motorrijder, broekriem, koksmuts, politiepet, modeartikel, paardenraces, hoedenmode, opvallen, ophouden, binnengaan

6

bedoeïenentent, geitenhaar, tentdoek, hoofddoek

Werkboek blz. 37 en 38

1

- 1 Tes ligt op haar bed en leest een boek.*
- 2 Tim stormt binnen en gaat naast haar zitten.*
- 3 Cindy is haar hond kwijt en beleeft een avontuur.*
- 4 Het dier was ongehoorzaam en koppig.*

2.1

bijvoorbeeld:

- 1 Onze buurman is een grote, zware man.*
- 2 Dit is een dik, saai boek.*
- 3 Hij maakte een ontzettend flauwe, domme opmerking.*

2.2

bijvoorbeeld:

- 1 Omar leest liever over motor- en autocoureurs.*
- 2 Wij moesten ons in de kleedkamer aan- en uitkleden.*
- 3 Mijn zus wordt kraam- of ziekenverzorgster.*

Extra opdrachten

Taalleesboek blz. 76 en 77

4

eigen vondsten, zoals:

Taalbeschouwing 2

Taalbeschouwing 1 (gr.8, th.1)

- Een roltrap is een trap waar je vanaf kunt rollen.
- Een struikrover is iemand die struiken roofst (steelt).
- Een schoenlepel wordt gebruikt om schoenen op te eten.
- Een avondtoilet is een wc voor 's avonds.

7

eigen vondsten, zoals:

- Een ijsmuts gebruik je om ijs warm te houden.
- Een zonnebril zet je op om de zon te laten schijnen.
- Sportsokken doen veel aan sport.
- Speldenkussen geef je als je iemand haat.

Werkboek blz. 39

3.1

- 1 mannen- en vrouwenberoepen
- 2 jongens- en meisjeskleren
- 3 dames- en herenkapper
- 4 jongens- en meisjesteams

3.2

- 1 kinder-, heren- en damesfietsen
- 2 school-, strand- en werkkleding
- 3 paarden-, koeien- en varkensstal
- 4 personen-, vracht- en raceauto's

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **overtuigen**, **zich onderscheiden**, en **aanpraten**.
- De leerlingen oefenen het gebruikmaken van signaalwoorden bij het schrijven van een eerste alinea van een weettekst.
- De leerlingen oefenen het selecteren van zoekresultaten bij een zoekopdracht op internet.
- De leerlingen oefenen het beoordelen van internetteksten om te kunnen gebruiken bij het schrijven van een weettekst.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Woordcluster 4

Individueel

- Werkboek 6, bladzijde 40 t/m 46
- Taalleesboek 2, bladzijde 77 t/m 78
- Taalschrift

Betekenis van woorden

- aanpraten:** Als je iemand iets aanpraat, probeer je hem met mooie woorden iets wijs te maken of iets aan hem te verkopen.
- overtuigen:** Iemand overtuigen betekent: uitleggen waarom jij gelijk hebt; tot hij je gelijk geeft, bijvoorbeeld: na lang praten, konden we Laila overtuigen, dat de nieuwe auto te duur was.
- zich onderscheiden:** Als iemand zich onderscheidt, is hij anders dan anderen. Hij valt op, bijvoorbeeld doordat hij iets goed kan, of doordat hij er expres anders uit wil zien.

Start**5**

U zegt enthousiast:

“Ik heb nu iets leuks bedacht! We gaan in deze klas vanaf nu allemaal een potlood achter ons oor dragen. (U voegt meteen de daad bij het woord.) Ik weet toevallig dat je dan veel beter kunt leren. Het mooie is dat de anderen ons makkelijk herkennen, met zo’n potlood achter het oor. Oh, dat is die klas die zo goed kan leren, denken ze dan.”

Kern – Instructie 1

15

U laat de leerlingen Woordweb 4 zien en legt de woorden van het Woordweb uit.

U neemt weer een serieuze houding aan en vervolgt:

“Jullie zouden je met zo’n potlood achter het oor goed **onderscheiden** van de anderen. Als je je **onderscheidt** van anderen, zie je er anders uit. Of je kunt iets dat anderen niet kunnen. Ik zei dat jullie met een potlood achter het oor extra goed zouden kunnen leren. Als dat zo was, zou je je daarmee **onderscheiden** van de anderen op deze school. Totdat zij ook met een potlood achter het oor zouden gaan lopen, natuurlijk. Maar ik kan jullie vast niet **overtuigen** van zo’n grap. Als ik jullie probeer te **overtuigen**, probeer ik jullie duidelijk te maken dat het echt zo is. Nou, jullie trappen er vast niet in, dat je met een potlood achter je oor beter kunt leren, dus ik **overtuig** jullie niet. Nee, ik kan jullie deze grap niet **aanpraten**. Daarmee bedoel ik: ik kan jullie deze grap niet aansmeren. **Aanpraten** betekent ook wijsmaken. Jullie zijn zo slim, je laat je toch niet zomaar wat wijsmaken, wat **aanpraten**?”

U kunt de volgende vragen stellen:

- Op welke manieren kun je je **onderscheiden**? (kleding, sieraden, kapsel, taalgebruik, iets wat je heel goed kunt, enzovoort)
- Heb jij je wel eens wat laten **aanpraten**? Wat was dat? En hoe vond je dat achteraf?

De leerlingen maken opdracht 1 op bladzijde 40 van het Werkboek.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“In deze les gaan we werken met zoekopdrachten van het internet. Om een weettekst te kunnen schrijven, heb je informatie nodig. Bijvoorbeeld van het internet. Veel internetsites proberen **zich** te **onderscheiden** van anderen. Ze proberen je te **overtuigen** om hun site te gaan bekijken of te gebruiken. Maar welke informatie is bruikbaar en hoe schrijf je de eerste alinea? Jullie gaan eerst nog eens naar zo’n eerste alinea met signaalwoorden kijken, dan gaan we samen bekijken welke sites interessant voor je zijn om een weettekst mee te schrijven.

Daarna gaan jullie zelf aan het werk met internetteksten en het schrijven van een eerste alinea met signaalwoorden. ”

U leest samen opdracht 1 op bladzijde 77 van het Taalleesboek. U geeft uitleg over de termen: ‘een rol spelen’ en ‘invloed hebben op’ en geeft daar ook wat voorbeelden bij.

U maakt samen met de leerlingen de vragen op bladzijde 78 van het Taalleesboek.

Laat leerlingen bij vraag 2 signaalwoorden opnoemen. Laat ze eventueel terugbladeren naar les 4 (Stellen 1).

Laat leerlingen bij vraag 3 de deelonderwerpen van de alinea’s benoemen:

- Alinea 2 gaat over welke merken er zijn en hoe kleding gemaakt wordt.
- Alinea 3 gaat over de reclame.
- Alinea 4 gaat over welke kinderen wel en welke niet door de reclame beïnvloed worden.
- Alinea 5 geeft antwoord op de vraag waarom sommige kinderen alleen dure merkkleding willen dragen.

Vervolgens neemt u met de leerlingen de opdrachten 2.1 t/m 3.2 op bladzijde 41 t/m 44 van het Werkboek door.

De leerlingen gaan deze opdrachten zelfstandig of in tweetallen maken. Indien nodig biedt u hulp.

U bespreekt de antwoorden met de leerlingen.

Extra opdrachten: - Werkboek, opdracht 4.1 t/m 4.3, bladzijde 45 en 46

Afsluiting

5

Als afsluiting vraagt u de leerlingen wat ze moeilijk vonden en waarom. U laat een leerling vertellen wat hij of zij geleerd heeft. Eventueel kan een andere leerling dit aanvullen.

Didactische tip:

In deze les komen woorden voor die extra uitleg nodig hebben. Deze woorden hoeven echter niet door de leerlingen geleerd te worden.

een rol spelen: Een *rol spelen* is als iets meetelt of van belang is. Bijvoorbeeld: De reclame *speelt een rol* bij de verkoop van dure kleding.

invloed hebben op: Als iemand of iets *invloed op jou heeft*, luister en kijk je er goed naar. Je probeert dan ook om zo te doen of om er zo uit te zien.

Als een woord moeilijk is om uit te leggen of uit te beelden, vertaal het dan naar het Papiamento. Leg het uit in het Nederlands, maar noem ook de betekenis in het Papiamento om de betekenis nog duidelijker te maken.

AntwoordenTaalleesboek blz. 78**1**1 *ja*2 *eerst, bovendien, ook*3 *vijf alinea's*Werkboek blz. 40 t/m 46**2.1**1 *Davindi*2 *groep 7-8*3 *kleding*4 *17***2.2**1 *De alinea bij 'Arm en rijk' gaat over de verschillen in kleding tussen rijke en arme Romeinen.*2 *De alinea bij 'Stola en de palla' gaat over speciale kledingstukken.*3 *De alinea bij 'Ook mannen dragen make-up' gaat over make-up bij mannen.*4 *De alinea 'Bij een harde zool en veters' gaat over de schoenen van de Romeinen.***2.3**

De eerste alinea van een weettekst over kleding van de Romeinen, waarin de volgende alinea's worden aangekondigd en signaalwoorden worden gebruikt.

3.1*vreetgewoontes***3.2***eigen antwoord met argumenten***4.1***vier zelfbedachte vragen over het onderwerp 'klompen'.***4.2***eigen antwoord***4.3**

waarschijnlijk een leerling, want er zitten taalfouten in de tekst en de zinnen lopen niet altijd goed

Stellen 2

Woordcluster 4

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met *g* die als /zj/ klinkt.
- Werkwoordspelling:
  - De leerlingen oefenen het schrijven van werkwoordsvormen met uitzondering van de tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden.
  - De leerlingen oefenen het herkennen van de persoonsvorm enkelvoud van *den*-werkwoorden als aparte categorie.

Materiaal

Klassikaal

- Persoonsvorm-kaart

Individueel

- Werkboek 6, bladzijde 47 t/m 50
- Spellinghulp klas 6

Opmerking lesdoel 1:

Dit lesdoel wordt voor het eerst behandeld.

Opmerking werkwoordspelling:

Deze subdoelen worden beide voor het eerst behandeld. Er wordt hierbij gebruik gemaakt van de Persoonsvorm-kaart.

Start**5**

U laat de leerlingen raden naar het woord *giraf*. Dat doet u op de volgende manier:

U zet acht puntjes op het bord:

.....

U vertelt dat het woord dat op de puntjes moet komen te staan een dier is. De leerlingen mogen vragen stellen over het dier, maar u kunt alleen met ja of nee antwoorden. Bij iedere 'ja', geeft u ook een letter cadeau. Hoeveel vragen hebben de leerlingen nodig om achter het woord te komen?

Kern – Instructie 1**15**

U vertelt dat je bij *giraf* duidelijk /zj/ hoort, maar *g* schrijft. In het Nederlands komen nog meer van deze woorden voor. U leest samen de woorden bij opdracht 1, op bladzijde 47 van het Werkboek een paar keer nauwkeurig. Besteed ook aandacht aan de betekenis van de woorden. U gaat met de leerlingen na welke woorden onbekend zijn, laat deze woorden onderstrepen en legt ze uit.

U vertelt dat dit ook *kijkweetwoorden* zijn. Weten de leerlingen nog wat dat inhoudt? (Deze woorden moet je uit je hoofd leren. Er is geen regel voor.) U vertelt dat deze woorden terug te vinden zijn in de Spellinghulp op bladzijde 2.

U neemt opdracht 2 samen door. Bij deze opdracht worden de spellingscategorieën /sj/=ch en /zj/=g door elkaar aangeboden. De leerlingen maken de opdracht in tweetallen en u kijkt de opdracht samen na.

Kern – Instructie 2

15

Stap 1

U vraagt de leerlingen voorbeelden van *den*-werkwoorden te noemen. U schrijft er twee op het bord, bijvoorbeeld:

vinden**antwoorden**

U vraagt waaraan je kunt zien en horen dat het *den*-werkwoorden zijn. (Als je het hele werkwoord zegt, hoor je /*dun*/ aan het einde of als je het hele werkwoord opschrijft, zie je *den* aan het einde.)

Samen met de leerlingen zet u het volgende overzicht op het bord:

ik	vind	vond	antwoord	antwoordde
een ander	vindt	vond	antwoordt	antwoordde
wij	vinden	vonden	antwoorden	antwoordden

U zegt:

“Dit zijn de persoonsvormen van *vinden* en *antwoorden*.”

U vraagt wat er nieuw is. (*vind/vindt* en *antwoord/antwoordt*)

U zegt:

“Dat is de tegenwoordige tijd enkelvoud. Bij alle *den*-werkwoorden is dat zo.”

U schrijft op het bord:

In de tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden zijn er twee persoonsvormen: één op ‘d’ en één op ‘dt’.

De leerlingen nemen deze regel over in hun Werkboek bij opdracht 3.1 op bladzijde 48 in het Werkboek.

U vraagt wat het verschil is bij de verledentijdsvormen van *vinden* en *antwoorden*. (*Vinden* heeft klankverandering en *antwoorden* heeft *dd* in de verleden tijd.) U wijst hierbij ook op de Persoonsvorm-kaart.

Stap 2

U laat de leerlingen een overzicht maken van de persoonsvormen van *voeden* en *worden* bij opdracht 3.2. U bespreekt het gemaakte overzicht met de leerlingen met gebruikmaking van het bord en de Persoonsvorm-kaart.

Het overzicht komt er als volgt uit te zien:

ik	voed	voedde	word	werd
een ander	voedt	voedde	wordt	werd
wij	voeden	voedden	worden	werden

Opdracht 5, 6 en 7 op bladzijde 48 tot en met 50 in het Werkboek zijn extra opdrachten.

Afsluiting**10**

U vraagt de leerlingen een zin te bedenken met elk van de volgende persoonsvormen: *brand, brandt, branden, brandde, brandden*. In iedere zin moet ook een woord voorkomen uit de spellingscategorie /zj/=g of /sj/=ch. De woorden waar ze uit kunnen kiezen staan op bladzijde 2 van de Spellinghulp. De leerlingen schrijven de zinnen op bij opdracht 4 in het Werkboek en mogen in tweetallen werken.

Didactische tip

De Nederlandse woorden die aan de orde komen tijdens de spellingslessen worden steeds langer en moeilijker. Een bijkomstige moeilijkheid voor onze leerlingen is dat van sommige woorden ze de betekenis niet zullen kennen. Besteed daarom ook hier extra aandacht aan, door de opdrachten die de leerlingen zelfstandig maken ook kort door te spreken:

- Benoem de plaatjes.
- Lees de woorden voor en laat de leerlingen de woorden herhalen, zodat ze de juiste uitspraak oefenen.
- Gebruik losse woorden in een zin, zodat de betekenis duidelijk wordt.
- et cetera ... .

Antwoorden

Werkboek 6, blz 47 t/m 50

2

1 chauffeur, bagage	5 machine, garage
2 China, asperges	6 chirurg, giraffe
3 douchen, energie	7 etalage, chocolade
4 sjokte, etage	8 machinist, horloge

3

De antwoorden staan in de les.

4

meerdere antwoorden mogelijk

5

verhaal lezen

6

- 1 De kinderen kleden zich om. - kleedden
- 2 De bus staat te wachten. - stond
- 3 De bus wacht. - wachtte
- 4 Het reisje kost 15 florin. - kostte
- 5 De chauffeur heet Willem. - heette
- 6 Hij rijdt voorzichtig. - reed
- 7 Later fluit hij een liedje. - floot
- 8 Ook vertelt hij veel grapjes. vertelde
- 9 Hij houdt niet van chagrijnige mensen. - hield
- 10 Hij vindt lachen gezond. - vond

7

- 1 De chauffeur heeft grapjes verteld.
- 2 Iedereen betaalt 15 florin voor het reisje.
- 3 De meegebrachte sinaasappels worden eerlijk verdeeld.
- 4 's Middags verandert het weer.
- 5 De zon verdwijnt en er komen wolken aan de hemel.
- 6 Even later regent het.
- 7 Iedereen holt naar de bus.
- 8 Gelukkig duurt de bui niet lang.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de outfit, simpel, luchtig** en **fleurig**.
- De leerlingen oefenen het aangeven van de hoofdlijn in een betoog (meningstekst).
- De leerlingen oefenen het kritisch lezen van reclameteksten door argumenten op te sporen en te beoordelen.
- De leerlingen oefenen het verschil tussen reclameteksten en betogen.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Woordspoor 4

Individueel

- Werkboek 6 bladzijde 51 en 52
- Taalleesboek 2, bladzijde 79 t/m 84
- Taalschrift
- Leeswijzer 3

Vorbereiding

- U zet het filmpje ‘Werken op een katoenplantage. Van plant naar kledingfabriek’ klaar: <http://www.schooltv.nl/video/werken-op-een-katoenplantage-van-plant-naar-kledingfabriek>.

Betekenis van woorden

fleurig:	Fleurige kleren zijn kleren met vrolijke kleuren en figuren.
luchtig:	Luchtige kleren zijn kleren waar de wind doorheen kan, van soepele, dunne stof.
de outfit:	De outfit zijn de kleren die je aanhebt, met de dingen die daarbij horen, zoals een sieraad, een riem, enzovoort.
simpel:	Simpel is: eenvoudig.

Start**5**

U zegt:

“Omdat het op Aruba het hele jaar door warm is, dragen we hier dunne kleding. Deze kleding is meestal gemaakt van katoen. Maar waar komt katoen eigenlijk vandaan?” (van de katoenplant)

Daarna start u het filmpje over ‘Werken op een katoenplantage. Van plant naar kledingfabriek’. (<http://www.schooltv.nl/video/werken-op-een-katoenplantage-van-plant-naar-kledingfabriek>)

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Kern – Instructie 1

10

U vraagt enkele leerlingen om naar voren te komen. Ze beschrijven om de beurt zo precies mogelijk wat de ander aan kleding (en accessoires) draagt.

U zegt:

“Jullie hebben heel precies beschreven wat de ander vandaag aanheeft. Wat je draagt aan kleding, sieraden enzovoort, heet **de outfit**. De een heeft een druk **outfit**, een ander heeft een **simpel outfit**. **Simpel** betekent eenvoudig, zonder al te veel versieringen. Het (polo) shirt dat jullie aanhebben is gemaakt van katoen. Katoenen kleding is dun, soepel en **luchtig**. **Luchtige** kleren zijn kleren waar de wind doorheen kan. Vaak dragen we op Aruba ook **fleurige** kleding. **Fleurige** kleren zijn kleren met vrolijke kleuren en figuren.

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van Woordweb 4. Nadat u de woorden hebt uitgelegd gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. U geeft eerst een voorbeeld uit uw eigen ervaring. U zegt dat uw werkoutfit er meestal anders uitziet dan uw vrijetijdsoutfit. U beschrijft enkele verschillen. Daarbij herhaalt u de woorden opnieuw. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden vallen. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen. U kunt de volgende vragen stellen:

- Beschrijf eens je favoriete **outfit** als je naar een feest of restaurant gaat.
- Beschrijf eens een **outfit** die jij nooit aan zou trekken. Waarom niet?

U neemt opdracht 1.1 en 1.2 op bladzijde 51 en 52 van het Werkboek door met de leerlingen. De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. Indien nodig biedt u hulp.

Kern – Instructie 2

25

U zegt:

“Voor kleding wordt veel reclame gemaakt op tv, in tijdschriften en in kranten. In deze les gaan we kritisch naar reclameteksten kijken. Ook gaan we kijken naar de verschillen en overeenkomsten tussen een reclametekst en een meningstekst.”

U leest met de leerlingen de advertentie van opdracht 1 op bladzijde 79 van het Taalleesboek. U vraagt de leerlingen wat voor soort tekst bij opdracht 1 staat. (een reclametekst) Daarna bespreekt u de 2 vragen samen met de leerlingen.

U laat de leerlingen in Leeswijzer 3 opzoeken waar je bij een reclametekst op moet letten. U past deze aandachtspunten toe op de reclame bij opdracht 1. U vraagt:

- “Waarvoor wordt reclame gemaakt?” (jurkjes en broeken)
- “Hoe wil de schrijver dat bereiken?” (door te wijzen op de lage prijzen/speciale kortingsactie)
- “Op welke manier valt deze reclame op?” (vrolijke, heel drukke kleuren, leuke tekening)
- “Moet je ergens voor oppassen?” (ja, de voorraad is beperkt, dus je moet er snel bij zijn, want op is op.)
- “Wat vind je van deze reclame? Waarom vind je dat?”

Hierna zegt u:

“Reclamemakers gebruiken net als schrijvers van meningsteksten argumenten. De mening is meestal: Ik vind dat jullie (de lezers) dit product moeten kopen.

Wat zijn in deze reclametekst de argumenten?” (De jurkjes en broeken zijn opvallend sportief en je kunt er blijkbaar heel goed in voetballen.)

U vervolgt:

“Je moet je als lezer altijd afvragen wat je van die argumenten vindt. Ben je het ermee eens of juist niet? Je moet er kritisch naar kijken. En je moet ook altijd op de prijs letten.”

U vraagt of de leerlingen kunnen zeggen wat de verschillen zijn tussen een reclametekst en een meningstekst. U laat ze eerst nog even de vragen bij een meningstekst in de leeswijzer lezen.

U schrijft op het bord:

reclametekst

- **doel: (meestal) een product verkopen**
- **opvallende letters, plaatjes, grapjes**
- **oppassen voor beperkte voorraad of twee moeten kopen**

meningstekst

- **een mening geven**
- **een gewone tekst**
- **zonder opvallende letters en plaatjes**

U zegt:

“Er is ook een overeenkomst tussen een reclame- en een meningstekst.”

In beide tekstsoorten staan argumenten. De lezer moet bedenken of hij het met die argumenten eens is.

Samen met de leerlingen bekijkt u de reclametekst bij opdracht 2 op bladzijde 80 van het Taalleesboek.

U vraagt:

“Waar gaat deze tekst over?” (De reclamemaker wil een bloes, een broek, een kruis met kralen en sandalen verkopen. Hij zegt dat je ze moet kopen, omdat de producten mooi, eenvoudig, **fleurig**, lekker **luchtig**, ‘voor ’t betere voetenwerk’, enzovoort zijn. En je wordt met deze producten een ‘natural beauty’, oftewel een natuurlijke schoonheid.)

U vraagt vervolgens:

“Voor wie is deze reclame bedoeld?” (meisjes tussen de twaalf en twintig jaar ongeveer)

“En waarom wordt er Engels gebruikt?” (om indruk te maken)

U leest samen met de leerlingen de tekst van opdracht 3.1 op bladzijde 80 en 81. Vervolgens maakt u samen de vragen van opdracht 3.1 en 3.2 op bladzijde 81 van het Taalleesboek.

(Indien er voldoende tijd over is, kunt u de leerlingen ook opdracht 5.1 en 5.2 op bladzijde 83 en 84 van het Taalleesboek laten maken. U doet dat samen met de leerlingen of u laat ze zelfstandig aan de opdrachten werken.)

U vat tenslotte samen:

“Een meningstekst is een tekst waarin iemand zijn mening over iets aan de lezers bekend wil maken. Hij hoopt dat de lezers er net zoals hij over gaan denken. Hij vertelt ook waarom hij er zo over denkt.

Een reclametekst is een soort meningstekst, maar dan met opvallende letters en plaatjes. Het gaat er altijd om iets te verkopen.

Jullie hebben al eens geleerd dat de hoofdlijn van een meningstekst bestaat uit feiten, meningen en argumenten. Het is heel belangrijk de feiten en meningen uit elkaar te houden.”

Extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 6, bladzijde 84

Afsluiting	5
-------------------	----------

U inventariseert met de leerlingen allerlei reclameslogans en bespreekt die.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek blz. 79 t/m 84

1

Het doel is jurken en broeken verkopen. De advertentie is bedoeld voor ouders.

3.1

1 Je moet geen merkkleding kopen. 2 Merkkleding is veel te duur.

3 in de eerste alinea   4 in de derde alinea   5 in de tweede alinea

6 Hij zou de prijzen van merkkleding kunnen vergelijken met die van soortgelijke kleding.

Hij zou kunnen onderzoeken of er veel ongebruikte merkkleding in de kast hangt, omdat die 'uit de mode' zijn.

3.2

b Veel kinderen dragen merkkleding. Dat moeten ze niet doen. Dat is veel te duur. Laten ze dragen wat ze zelf mooi vinden.

5.1

1 Kinderen raken gewond in het verkeer.

2 De fietshelm voor kinderen moet verplicht worden gesteld.

3 Kinderen raken ernstig gewond. De behandeling van gewonde kinderen is heel duur.

5.2

Kinderen raken steeds vaker gewond in het steeds drukker wordende verkeer.

Sommige kinderen raken gehandicapt en het kost bovendien veel geld. Daarom moet de fietshelm verplicht gesteld worden.

Werkboek blz. 51 en 52

1.1

plaatje 1: luchtig   plaatje 2: fleurig   plaatje 3: simpel   plaatje 4: feestelijk

1.2

tekening en beschrijving van de outfit

Extra opdrachten

Taalleesboek blz. 84

6.1

Sommige kinderen zullen een fietshelm niet prettig vinden.

6.2

Het is voor hun eigen veiligheid en toekomst.

6.3

eigen mening met argumenten

Leesbegrip 3

Woordspoor 4

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **promoten, adverteren, (promotie)middelen, de boetiek en de opticien.**
- De leerlingen oefenen het aangeven van de hoofdlijn van een betoog (meningstekst).
- De leerlingen oefenen het kritisch lezen van reclameteksten door argumenten op te sporen en te beoordelen.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 5, Woordcluster 5
- Woordweb 5, Woordspoor 5

Individueel

- Werkboek 6, bladzijde 53 t/m 55
- Taalleesboek 2, bladzijde 86 t/m 91
- Taalschrift

Vorbereiding

- U zet het filmpje 'Mr. Right. Hoe werkt reclame?' klaar:
<http://www.schooltv.nl/video/mr-right-hoe-werkt-reclame>
- U legt enkele pakkende advertenties uit een krant of tijdschrift klaar, waaronder één van een opticien en één van een boetiek.

Betekenis van woorden

adverteren:	Als je adverteert, zet je een stukje in de krant of op sociale media om bijvoorbeeld iets te koop aan te bieden en het de mensen te laten weten. Als je in de krant of op sociale media adverteert, moet je daarvoor betalen.
de boetiek:	De boetiek is een winkeltje met artikelen die in de mode zijn.
de opticien:	De opticien is iemand die voor zijn beroep brillen en lenzen maakt en ook verkoopt.
promoten:	Als je iets promoot, maak je er reclame voor. Je zorgt dan dat iets of iemand bekend wordt.
(promotie)middelen:	Middelen zijn manieren om iets te doen. Promotiemiddelen zijn manieren om iets te promoten, bijvoorbeeld: een advertentie zetten in de krant of op sociale media.

Start**5**

U zegt:

“In de vorige (Leesbegrip)les hebben we gelezen en gepraat over reclame. Daar gaan we deze les nog wat dieper op in. We beginnen in deze les eerst met een filmpje over hoe reclame werkt.”

Daarna start u het filmpje 'Mr. Right. Hoe werkt reclame?'.
(<http://www.schooltv.nl/video/mr-right-hoe-werkt-reclame>).

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Kern – Instructie 1

15

U pakt een advertentie en leest deze voor. In ieder geval een advertentie van een opticien en een boetiek. Daarbij laat u ook de advertenties aan de leerlingen zien.

U vertelt:

“In al deze advertenties wordt gezegd dat je dit of dat toch vooral moet doen of moet kopen. Of ze willen dat iets bekend wordt. Zoals de advertentie van **de opticien**. Een **opticien** is iemand die voor zijn beroep brillen en lenzen maakt en ook verkoopt. Een **opticien** is geen oogarts.

Of die van **de boetiek**. Een **boetiek** is een winkeltje met artikelen die in de mode zijn. Er wordt reclame voor gemaakt. In plaats van reclame maken, kun je ook zeggen: **promoten**. Als je iets gaat **promoten**, maak je er dus reclame voor.

Er zijn veel manieren om iets te **promoten**. Ik heb jullie al enkele voorbeelden laten zien. Een advertentie in de krant of op sociale media zetten is een vorm van **adverteren**. Je kunt ook **adverteren** op de televisie. Dat doe je dan door middel van een reclamefilmpje. En we kennen allemaal wel die grote posters die langs de wegen geplaatst zijn; die heten 'billboards'.

Adverteren is een van de middelen om iets te **promoten**. In een supermarkt zie je vaak meisjes die producten **promoten** door ze te laten proeven of uit te proberen. **Adverteren** is een **promotiemiddel**. Zo zijn er nog veel meer **promotiemiddelen**. Je kunt bijvoorbeeld folders uitdelen in een drukke straat, een tune maken voor de radio, of je gaat op een beurs laten zien hoe goed jouw product wel is.

U legt de nieuwe woorden uit aan de hand van de Woordwebben 5.

Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan, waarin u de nieuwe woorden herhaalt.

U kunt de volgende vragen stellen:

- Wat is jouw favoriete reclamefilmpje? Wat proberen ze in dat reclamefilmpje te **promoten**? Lukt dat volgens jou?

- Stel je wilt iets verkopen en je gaat ervoor **adverteren**, op welke manier zou jij dan gaan **adverteren**? (in een krant, in een tijdschrift, op de televisie, op de radio, op een billboard)
- Welke andere **promotiemiddelen** kun je nog verzinnen om jouw ding te verkopen?
- Winkels hebben vaak van die saaie namen. Dat gaan wij nu eens veranderen. We verzinnen allemaal een leuke naam voor: **de boetiek** (een winkeltje met allerlei spullen die in de mode zijn) en **de opticien** (de persoon of een winkel waar je brillen en lenzen kunt laten aanmeten en kopen).
- U schrijft en inventariseert de namen op het bord en houdt eventueel een verkiezing voor de leukste namen. U turft dan achter de namen het aantal voorstemmers, waarbij iedere leerling maar één keer zijn stem mag uitbrengen.

U neemt opdracht 1 t/m 3 op bladzijde 53 t/m 55 van het Werkboek door met de leerlingen. De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. Indien nodig biedt u hulp aan.

Samen met de leerlingen kijkt u de opdrachten na.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“Het vervolg van deze les gaat weer over reclame- en meningsteksten. Jullie gaan kijken welke middelen gebruikt zijn en welke argumenten. Daar gaan jullie goed naar kijken. Daarna gaan we erover praten.”

U leest met de leerlingen de tekst bij opdracht 1 op bladzijde 86 t/m 88 van het Taalleesboek. U doet samen de opdracht die onder de tekst staat.

(Vervolgens kunt u hen eventueel voorbeelden laten noemen van de genoemde promotiemiddelen die ze op radio of tv gehoord of gezien hebben.)

Vervolgens leest u ook de teksten bij opdracht 2.1 en 2.2 op bladzijde 88 en 89 van het Taalleesboek samen met de leerlingen en tevens de opdrachten.

U gaat na of ze het woord ‘kwetsbaar’ uit de tweede advertentie van opdracht 2.2 kennen. U licht het toe en u geeft verschillende voorbeelden met dit woord (bijvoorbeeld servies, glazen, lampen, eieren).

U laat een leerling de tekst ‘Hoofdhoekjes’ bij opdracht 5 op bladzijde 91 van het Taalleesboek hardop lezen.

Dan schrijft u op het bord:

De hoofdlijn van een meningstekst is: de mening van een schrijver over iets (een aantal feiten) en de argumenten daarvoor.

Die argumenten kunnen feiten of meningen zijn.

U kunt dat laatste (laten) demonstreren met de argumenten die gebruikt worden in de tekst over hoofddoekjes:

- Je mag zelf weten hoe je je wilt kleden. (mening)
- Vroeger droegen bijna alle vrouwen een hoofddoek. (feit)

De leerlingen maken vervolgens opdracht 5 op bladzijde 91 van het Taalleesboek af. Als er voldoende tijd over is kunnen de (snelle) leerlingen ook de opdrachten 3 en 4 op bladzijde 90 en 91 van het Taalleesboek lezen en maken.

U bespreekt opdracht 5. U schrijft de antwoorden van opdracht 5 op het bord, zodat de leerlingen in staat zijn hun werk te corrigeren.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Speel het spel 'Geef je zin door'. U fluistert een zin in het oor van het eerste kind, bijvoorbeeld "De **opticien adverteert** met zonnebrillen van het merk 'Rain'". De leerling fluistert de zin in het oor van de volgende leerling, dit gaat net zolang door tot de zin de hele kring rond is geweest. Aan het eind van de kring wordt gecontroleerd of de zin goed is doorgegeven. Als de zin niet overeenkomt, dient u de kring terug te lopen om te kijken waar het mis ging. Herhaal tot slot de betekenissen van de nieuwe woorden.

Didactische tip:

In deze les komen woorden voor die extra uitleg nodig hebben. Deze woorden hoeven echter niet door de leerlingen geleerd te worden.

de detailhandel: De detailhandel dat zijn: winkels die artikelen verkopen aan mensen die ze zelf gebruiken. (Dit woord komt voor in opdracht 2.1 en 2.2 van het Werkboek.)

kwetsbaar: Als iets kwetsbaar is, is het breekbaar en kan het gemakkelijk kapot gaan. (Dit woord komt voor bij opdracht 2.2 van het Taalleesboek.)

klant Een klant is iemand die iets koopt.

Als een woord moeilijk is om uit te leggen of uit te beelden, vertaal het dan naar het Papiamento. Leg het uit in het Nederlands, maar noem ook de betekenis in het Papiamento om de betekenis nog duidelijker te maken.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek blz. 88 t/m 91

1

- Zij prijzen hun product aan met mooie woorden.
- Ze gebruiken Engels.
- Ze maken een verhaaltje.
- Ze maken grappen.
- Ze gebruiken gekke stemmetjes of een dialect.
- Ze overdrijven.
- Ze gebruiken geleerde woorden die bijna niemand kent.

2.1

Sanne vindt de Spirit-tas erg mooi en wil hem hebben.

Haar moeder wil dat ze een SouthBound-tas neemt, omdat die sterker is.

2.2

1 Spirit-tas: handig in gebruik en de laatste mode.

2 SouthBound-tas: speciaal ontworpen om spullen voor school, werk of hobby te dragen en te beschermen. Ze zijn sterk, veilig, comfortabel en cool.

3 Argumenten bij een Spirit-tas:

- Elke tas is uniek, want jij bent uniek.
- Deel de vrijheid met je eigen familie van Spirit over de hele wereld.

Argumenten bij een SouthBound-tas:

- Nu zijn zware spullen, kwetsbare boeken of laptops veilig en zeker.
- Daarnaast wordt gebruik gemaakt van foto's en van dure, moderne Engelse woorden zoals: uniek, comfortabel, cool en 'The bag'.

3

1 Alle paren zouden uniekleding moeten dragen

2 Je voelt dat je bij elkaar hoort en iedereen kan dat dan ook direct zien. Het is leuk.

3 Het dragen van uniekleren geeft paren een fijn gevoel van eenheid en anderen kunnen onmiddellijk zien dat ze bij elkaar horen.

4

eigen mening over de tekst bij opdracht 3

5

1 Het is niet gek dat moslimmeisjes en -vrouwen een hoofddoek dragen.

2 Je mag zelf weten wat je draagt. Vroeger droeg bijna elke vrouw een hoofddoek. Het hoort bij onze cultuur en geloof.

3 Het is niet gek dat moslimmeisjes en -vrouwen een hoofddoek dragen. Het hoort bij hun cultuur en geloof. Vroeger droegen bijna alle vrouwen een hoofddoek.

Werkboek blz. 53 t/m 55

1.1

naam

1.2

reclamespreuk

1.3

tekening van advertentie

2.1

bijvoorbeeld; de juwelier, de schoenenzaak, de slagerij

2.2

eigen tekst

3

persoonlijke tips

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **binnen sjokken**, **binnenstuiven** en **binnenvallen**.
- De leerlingen oefenen het begrijpen en toepassen van spreekwoorden en gezegden met betrekking tot kleding.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 6, Woordspoor 6

Individueel

- Werkboek 6, bladzijde 56
- Taalleesboek 2, bladzijde 93 t/m 96
- Taalschrift

Vorbereiding

- U schrijft de uitdrukkingen en betekenissen die bij opdracht 3 horen al op het bord.

Betekenis van woorden

binnen sjokken: Als je ergens binnen sjokt, loop je zonder veel zin en op een zware, slepende manier naar binnen. Je loopt langzaam zonder je voeten goed op te tillen.

binnenstuiven: Als je ergens binnenstuift, ren je heel snel ergens naar binnen.

binnenvallen: Als je ergens binnenvalt, kom je ergens onverwacht binnen.

Start**5**

U zegt:

“Ik moet even weg en het kan wel even duren voordat ik weer terug ben. Ga maar even wat voor jezelf doen, maar hou het rustig.”

U verlaat de klas.

Even later **stuift** u plotseling de klas weer **binnen**.

U zegt daarna:

“Oh, ik was nog wat vergeten!”

U pakt bijvoorbeeld uw agenda, pen, bril of smartphone en u verlaat de klas nogmaals.

Even later komt u weer binnen. Ditmaal zwaar sjokkend.

U zegt vervolgens:

“Och, ik heb me vergist. Ik moest vandaag helemaal niet weg.”

Kern – Instructie 1

15

U vervolgt:

“De eerste keer dat ik terugkwam, hadden jullie me nog niet verwacht hè? Ik kwam onverwacht **binnenvallen**. Ik rende ook nog eens de klas in. Op zo’n manier binnenkomen, heet: **binnenstuiven**. De tweede keer kwam ik heel anders binnen. Ik kwam **binnen sjokken**. Ik liep heel langzaam naar binnen, zonder mijn voeten goed op te tillen. Dus ik liep heel zwaar en slepend naar binnen.”

U bespreekt de betekenissen van de woorden aan de hand van Woordweb 6. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. U geeft eerst een voorbeeld uit uw eigen ervaring. Daarbij herhaalt u de woorden opnieuw.

U zegt:

“Ik kan ’s morgens altijd heel gemakkelijk zien wie van de leerlingen zin heeft in de dag: degenen die komen **binnen sjokken**, hebben er niet zo’n zin in. Degenen die komen **binnenstuiven**, kunnen niet wachten om met de les te beginnen.”

Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden vallen. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen. U kunt de volgende vragen stellen: waarin u de nieuwe woorden herhaalt.

U kunt de volgende vragen stellen:

- Jullie zagen mij net de klas **binnensjokken**. Beschrijf eens zo precies mogelijk hoe dat eruitzag. (hangende schouders, hoofd naar beneden, beetje voorovergebogen, slepende pas)
- Hoe kom je ergens binnen als je er juist wel zin in hebt? (opgeheven hoofd, rechte schouders, stevige pas)
- Maak je het wel eens mee dat iemand (of jijzelf) ergens onverwacht **binnenvalt**? Of dat je onverwacht bezoek krijgt thuis? Vertel er eens over.

U neemt opdracht 1 op bladzijde 56 van het Werkboek door met de leerlingen. De leerlingen maken de opdracht zelfstandig. Indien nodig biedt u hulp. Samen met de leerlingen kijkt u de opdracht na.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“Het vervolg van deze les gaan we in tweetallen werken. Het gaat over spreekwoorden en uitdrukkingen, die met kleding te maken hebben. Sommige daarvan zullen jullie al kennen, maar anderen zijn nieuw.

U vervolgt:

“Als je een meningstekst of betoog gelezen hebt, kun je er een korte samenvatting van geven door de belangrijkste feiten, meningen en argumenten op te schrijven. Hoe noemen we zo’n korte samenvatting ook al weer?” (hoofdlijn)

U bespreekt opdracht 1.1 en 1.2 op bladzijde 93 en 94 van het Taalleesboek. De leerlingen maken de opdrachten, nadat u de tweetallen hebt ingedeeld.

De antwoorden van de opdrachten 1.1 en 1.2 worden besproken. U kunt eventueel de ontstaanswijze van de uitdrukkingen nog iets nader toelichten:

- Je kunt goed of slecht gemutst zijn, dus of je goede of slechte zin hebt. Vroeger konden de mensen aan de stand van een muts op het hoofd zien hoe je humeur was.

- Wie in het publiek in zijn hemd (ondergoed) staat, voelt zich meestal niet prettig en schaamt zich.
- Wie ‘voor zijn broek’ krijgt, krijgt slaag. Iemand achter de broek zitten betekent dus eigenlijk: dreigen met slaag (als hij niet werkt).
- Vroeger droegen de mensen bijna allemaal een hoed of een pet. Deze werd (door de mannen en jongens) in bepaalde situaties afgenomen uit respect (bij het groeten of bij plechtige gebeurtenissen zoals het spelen van een volkslied bijvoorbeeld).

U bespreekt de uitdrukkingen bij opdracht 2 op bladzijde 94 en 95 van het Taalleesboek. U kunt de leerlingen de letters van de uitdrukkingen laten opschrijven en de betekenissen erachter laten zetten. (De betekenissen schrijft u op het bord). U kunt steeds een situatie beschrijven waarop de uitdrukking van toepassing is.

Betekenenissen van de uitdrukkingen:

- a Ergens goed of zonder schade vanaf komen.**
- b Zich er niets van aantrekken.**
- c Daar ondervind je de gevolgen van. Dat raakt je diep.**
- d Vlug en zonder moeite met antwoorden of oplossingen komen.**
- e Ergens een oplossing voor vinden.**
- f Iets heel precies willen weten.**

De leerlingen moeten na de uitleg de uitdrukkingen toepassen op de verhaaltjes bij opdracht 2. Indien nodig biedt u hulp.

Hierna laat u de volgende uitdrukkingen en betekenissen op het bord zien, die u al voor de les op (de achterkant van) het bord hebt geschreven. U laat de leerlingen in tweetallen overleggen welke betekenis bij welke uitdrukking hoort.

- 1 Met de hoed in de hand komt men door het ganse land.**
  - 2 Ergens geen hoge pet van ophebben.**
  - 3 Onder één hoedje spelen.**
  - 4 Kleren maken de man.**
  - 5 Iemand iets op de mouw spelden.**
-
- a elkaar helpen bij iets oneerlijks**
  - b iemand iets wijsmaken**
  - c iemand die beleefd is, bereikt meer dan iemand die onbeleefd is.**
  - d Je wordt vaak beoordeeld naar je kleding.**
  - e iets niet zo geweldig vinden, ergens weinig van verwachten**

De leerlingen schrijven de uitdrukkingen en de (juiste) betekenis in hun Taalschrift. De antwoorden zijn: 1 - c, 2 - e, 3 - a, 4 - d, 5 - b

U licht opdracht 3 op bladzijde 96 van het Taalleesboek kort toe en vervolgens gaan de leerlingen de opdracht maken. Indien nodig biedt u hulp.

De antwoorden van opdracht 2 en 3 worden besproken.

Extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 4 t/m 6, bladzijde 96 en 97

Afsluiting

5

U speelt het spel 'detective' met één of meerdere doelwoorden van het thema. De bedoeling van deze oefening is om met het stellen van zo weinig mogelijk vragen het juiste woord te raden. Een kind, de detective, gaat naar buiten en de klas kiest samen een woord wat deze week is aangeleerd. Het kind komt terug

in de klas en mag vragen stellen die alleen met ja/nee beantwoord kunnen worden. Kan de detective binnen 5 vragen het woord raden?

Het kan ook andersom: een kind kiest een woord en schrijft dit achter op het bord (of op een blaadje). Nu moet de klas door het stellen van vragen er achter zien te komen om welk woord het gaat.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek blz. 93 t/m 96

1.1

1 muts   2 hemd   3 broek   4 petje

1.2

1 d   2 a   3 c   4 b

2

- 1 Je moet zo'n opmerking gewoon langs je koude kleren af laten glijden.
- 2 Ze schudt de namen uit haar mouw.
- 3 Ze wil echt het naadje van de kous weten.
- 4 Misschien weet zij er een mouw aan te passen.
- 5 En de meisjes komen er zonder kleerscheuren vanaf.
- 6 Zo'n angstig avontuur gaat je ook niet in de koude kleren zitten.

3

- 1 Kleren maken de man.
- 2 Iemand iets op de mouw spelden.
- 3 Onder één hoedje spelen.
- 4 Ergens geen hoge pet van ophebben.
- 5 Met de hoed in de hand komt men door het ganse land.

Werkboek blz. 56

1

- 1 binnen sjokken
- 2 binnenstuiven
- 3 binnenvallen

Extra opdrachten

Taalleesboek blz. 96 en 97

4

eigen verhaaltje waarin een van de genoemde uitdrukkingen is verwerkt

5

eigen, kort verhaaltje over een van de uitdrukkingen van het bord

6

een zelfbedacht verhaaltje waarin de uitdrukkingen 'in zak en as zitten' verwerkt is

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **naderen**, **zich bevinden** en **zich verwijderen**.
- De leerlingen oefenen het schrijven van een verhaalbegin waarin de ruimte/omgeving wordt beschreven.
- De leerlingen oefenen het zich bewustmaken van de afwisseling beschrijving - dialoog.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 6, Woordcluster 6

Individueel

- Werkboek 6, bladzijde 57
- Taalleesboek 2, bladzijde 97 t/m 100
- Taalschrift

Betekenis van woorden

naderen:	Als iets of iemand nadert, komen ze steeds dichterbij.
zich bevinden:	Als je zegt waar je je bevindt, zeg je waar je bent.
zich verwijderen:	Als je je verwijderd van iets of iemand, ga je er (steeds verder) van weg.

Start**5**

U zegt:

“We gaan in tweetallen het volgende doen. Eén van de twee sluit de ogen, terwijl de ander met vlakke hand heel langzaam van en naar het gezicht van degene met gesloten ogen beweegt, zonder hem of haar aan te raken. Degene met gesloten ogen laat deze ervaring even op zich in werken, waarna elk tweetal van rol wisselt en het herhaalt.”

Kern – Instructie 1**10**

U peilt (kort) de reacties en legt uit:

“Ook al heb je je ogen dicht, je voelt toch dat een hand dichterbij komt, of juist van je af gaat. Waar of niet? Steeds dichterbij komen, noemen we ook wel **naderen**. De hand van je buurvrouw of buurman **naderde** telkens, tot hij heel dicht bij je gezicht was.

Om aan te geven waar de hand is, kun je ook zeggen: de hand **bevindt zich** vlakbij mijn gezicht. **Zich bevinden** is op een andere manier zeggen waar je bent, of waar we zijn. Bijvoorbeeld: Wij **bevinden ons** nu in de klas.

We zijn nieuwe woorden aan het leren. We kennen nu al **zich**

bevinden en **naderen**. Het tegenovergestelde van **naderen** is **zich verwijderen**. Als iets of iemand **zich verwijdert**, gaat hij verder van iets af. Bijvoorbeeld: Aan het eind van de les **verwijderen** wij ons uit de klas. En als we even teruggaan naar ons spelletje: Eerst komt de hand dichterbij, hij **nadert** en dan gaat hij weer van je af, hij **verwijdert zich**. En waar **bevindt** je hand **zich** nu?

U laat de kinderen (mondeling) zinnen maken met de nieuwe woorden. U schrijft een voorbeeldzin op het bord:

Ik bevind mij in de supermarkt. Ik verwijder mij uit de supermarkt en nader mijn huis.

De leerlingen mogen zelf situaties verzinnen en de volgorde veranderen. U geeft leerlingen de beurt om de bedachte zinnen te zeggen. Dan
laat u Woordweb 6 zien. U kunt dit samen met de leerlingen uitbreiden (door middel van post it's).

U stelt de volgende vragen:

- “Als jullie ’s morgens de school **naderen**, krijg je dan een blij gevoel of juist niet? Vertel er iets over.
- “Als jullie je met z’n allen na de schooldag uit deze klas en uit de school **verwijderen**, lopen jullie dan rustig, of rennen jullie naar buiten? Vertel er iets over, hoe jullie je elke dag uit school **verwijderen**.
- “Hoe kun je aan iemand laten weten waar je je **bevindt**? (telefoon, smartphone, WhatsApp, sms, brief, foto, aanwijzen op de landkaart, enzovoort)”

U bespreekt de opdrachten 1.1 en 1.2 op bladzijde 57 van het Werkboek met de leerlingen. De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig.

Samen met de leerlingen kijkt u de opdrachten na.

Kern – Instructie 2	25
----------------------------	-----------

U zegt:

“Wij **bevinden** ons al bij les 14 van het thema ‘Wat zal ik eens aantrekken’. Dus het thema **nadert** het einde.

In het vervolg van deze les moeten jullie een begin schrijven voor verschillende verhalen. Je moet daarin beschrijven hoe de omgeving eruitziet en je moet proberen het spannend te maken. In het mondelinge deel van de les gaan we de beschrijvingen afwisselen met dialogen.”

U leest samen met de leerlingen de tekst van opdracht 1.1 op bladzijde 97 van het Taalleesboek. U gaat na of de leerlingen de betekenis van het woord 'schraal' begrijpen. (zie ook de didactische tip)

U vraagt:

“Waar speelt het verhaal zich af?” (In het noorden van de wereld)

“Hoe weet je dat?” (sneeuwvlakte, temperatuur onder nul, witte vlakte, sneeuwduinen)

Vervolgens zegt u:

“Dit verhaal begint dus met te beschrijven waar het zich afspeelt: ergens in het noorden van de wereld. Nu moeten jullie straks een verhaalbegin maken dat zich afspeelt op zee, op een schip. (opdracht 1.2) (niet met opdracht 1.1, want dat is de toetsopdracht van stellen!)

U besluit met:

“Denk er aan dat er twee of meer kinderen of volwassenen in het verhaal moeten voorkomen!”

Vervolgens maken de leerlingen opdracht 1.2 op bladzijde 98. Indien nodig biedt u hulp.

U laat enkele leerlingen hun verhaalbegin bij opdracht 1.2 lezen. Is het spannend? Hoe wordt de ruimte/omgeving beschreven?

U leest met de leerlingen opdracht 2 op bladzijde 99 en 100 van het Taalleesboek. U bespreekt woorden en zinnen die de leerlingen moeilijk vinden (bijvoorbeeld: de blik afwenden).

U vraagt daarna:

“Wat vinden jullie van het verhaal? Vind je het spannend?”

Deze vraag is open genoeg om verschillende antwoorden op te roepen.

Maar er moeten wel argumenten worden genoemd.

U zegt dat de beschrijving van de trein, landschap en de mensen in de trein wel wat lang is. Als een beschrijving te lang is, kan een tekst vervelend worden. Je kunt dan dialogen gebruiken om de tekst spannender (levendiger) te maken.

Als herhaling zet u op het bord:

Als twee mensen met elkaar spreken noemen we dat een dialoog.

U geeft een voorbeeld van een dialoog na 'binnenrijden' in regel 11 van tekst 2 op bladzijde 99 van het Taalleesboek.

De trein minderde vaart. Dat betekende dat ze er nu bijna waren. Henry keek eens naar Daphne. Zou zij hetzelfde denken als hij? Hij vroeg het niet, maar wendde zijn blik af en keek naar buiten. In het heuvelachtige landschap lagen hier en daar boerderijen. Nergens waren mensen te zien. Koeien graasden vredig in de zon. Niets wees erop dat zij de stad naderden. En toch kon het niet zo lang meer duren of ze zouden het station binnenrijden.

"Hoe voel je je?", vroeg Daphne.

Henry haalde zijn schouders op.

"Gewoon", loog hij.

Schuin tegenover hem zat een oude man, die ...

U vraagt:

"Waar zouden er nog meer dialogen kunnen plaatsvinden en tussen wie?"

U schrijft de mogelijkheden voor een dialoog op het bord en laat de leerlingen in tweetallen dialogen bedenken en opschrijven.

Enkele mogelijkheden zijn:

1 na 'letten' (regel 15)

2 na 'terug' (regel 19)

3 na 'warm' (regel 20)

4 na 'deuren' (regel 23)

5 na 'UITGANG' (regel 29)

6 na 'de kaart' (regel 33)

U kunt de leerlingen vanaf mogelijkheid 1 laten werken, maar u kunt (afhankelijk van de tijd) een aantal tweetallen mogelijkheid 1 en 2 laten uitwerken, een aantal tweetallen 3 en 4 en een aantal tweetallen mogelijkheid 5 en 6.

U wijst er de leerlingen op dat wat gezegd wordt tussen dubbele aanhalingstekens wordt gezet.

U laat tekst 2 op bladzijde 99 en 100 uit het Taalleesboek nog eens in gedeelten voorlezen en u laat verschillende tweetallen hun bedachte dialoog invoegen.

U vraagt tenslotte:

“Is het verhaal leuker om te lezen geworden, of maakt het geen verschil om een dialoog te gebruiken in plaats van een beschrijving?”

Indien er voldoende tijd over is licht u opdracht 3 op bladzijde 100 van het Taalleesboek kort toe. De leerlingen maken deze opdracht zelfstandig. Indien nodig biedt u hulp.

Extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 4 en 5, bladzijde 100

Afsluiting	5
-------------------	----------

U vraagt de leerlingen wat ze moeilijk vonden en waarom. U laat een leerling vertellen wat hij of zij geleerd heeft. Eventueel kan een andere leerling dit aanvullen.

Didactische tip:

In deze les komen woorden voor die extra uitleg nodig hebben. Deze woorden hoeven echter niet door de leerlingen geleerd te worden.

schraal: iets is schraal als het niet veel bijzonders is en je er weinig aan hebt, bijvoorbeeld: een schraal varken heeft weinig vet. Op schrale grond kan weinig groeien. (Dit woord komt voor bij opdracht 1 op bladzijde 97 van het Taalleesboek.)

de blik afwenden: iemand die zijn blik afwendt draait zijn hoofd weg en kijkt met zijn ogen de andere kant op. (Dit woord komt voor bij opdracht 2 op bladzijde 99 van het Taalleesboek.)

Als een woord moeilijk is om uit te leggen of uit te beelden, vertaal het dan naar het Papiamento. Leg het uit in het Nederlands, maar noem ook de betekenis in het Papiamento om de betekenis nog duidelijker te maken.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek blz. 98 t/m 100

1.2

Een verhaalbegin dat zich afspeelt op een schip (al of niet met gebruikmaking van de verstrekte gegevens). Er komen twee of meer personen in voor. Dit laatste is van belang: in opdracht 5 moet immers een dialoog worden toegevoegd!

3

een zelfbedacht begin bij een van de gegeven illustraties. De ruimte wordt beschreven met het accent op wat er gezien, gehoord of geroken wordt. Er komen twee of meer personen in voor.

Werkboek blz. 57

1.1

1 naderen

2 zich verwijderen

3 zich bevinden

1.2

1 bevindt zich

2 nadert

3 verwijdert zich

Extra opdrachten

Taallesboek blz. 100

4

een dialoog bij het verhaalbegin uit opdracht 3

5

een dialoog bij het verhaalbegin uit opdracht 1.2

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op *-isch(e)*.
- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met een trema.
- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met *ch* die als /sj/ klinkt.
- De leerlingen oefenen het vaststellen van de tijd van een zin vanuit de context.
- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met *g* die als /zj/ klinkt.
- **Werkwoordspelling:**
  - De leerlingen oefenen het schrijven van de verleden tijd van zwakke *ten-* en *den-*werkwoorden.
  - De leerlingen oefenen het vaststellen van de tijd van een zin vanuit de context.
  - De leerlingen oefenen het schrijven van werkwoordsvormen met uitzondering van de tegenwoordige tijd enkelvoud van *den-*werkwoorden.
  - De leerlingen oefenen het herkennen van de persoonsvorm enkelvoud van *den-*werkwoorden als aparte categorie.

Materiaal

Klassikaal

- Persoonsvorm-kaart

Individueel

- Werkboek 6, bladzijde 58 t/m 61
- Spellinghulp klas 6

Opmerking:

Lesdoel 1 en 2 komen hier voor het eerst aan de orde.

Start**5**

U laat de leerlingen raden naar het woord *toeristisch*. Dat doet u op de volgende manier:

U schrijft de volgende zin op het bord:

Aruba is erg .....

U vertelt dat het woord dat op de puntjes moet komen een kenmerk is van Aruba. De leerlingen mogen vragen stellen over het woord, maar u kunt alleen met 'ja' of 'nee' antwoorden. Bij iedere 'ja', geeft u ook een letter cadeau. Hoeveel vragen hebben de leerlingen nodig om achter het woord te komen?

Kern – Instructie 1

15

Stap 1

De leerlingen nemen de zinnen bij opdracht 1 op bladzijde 58 in het Werkboek voor zich. U geeft ze even de gelegenheid om de zinnen te lezen. Daarna leest u ze voor en vraagt u wat ze is opgevallen. (In elke zin zitten twee woorden die op */ies/* eindigen.)

Stap 2

U laat de leerlingen de woorden op */ies/* noemen en onderstrepen.

Vervolgens laat u het verschil in schrijfwijze tussen de twee woorden op */ies/*, die in elke zin voorkomen onder woorden brengen. (Er is steeds een woord waar */ies/* als *isch* geschreven wordt en een woord waarbij */ies/* op een andere manier wordt geschreven. (als *ies*, *y's* of *i's*)

Stap 3

U geeft aan wanneer */ies/* aan het einde van een woord als *isch* geschreven moet worden. Hiervoor moet je het woord langer maken. Als je bij verlenging */iesu/* hoort, schrijf je *isch* of *ische*, bijvoorbeeld *fantastisch* - *fantastische*.

U laat de leerlingen aan de hand van de zinnen uit stap 1 controleren of dit klopt. Bij de woorden op */ies/* die niet met *isch* geschreven worden, kan het woord niet langer gemaakt worden (*tosti's*, *pony's*, *baby's*, *kanaries* enz) omdat dit al gebeurd is. De vorm met */iesu/* bestaat bij deze woorden niet.

Stap 4

U schrijft de regel op een groot vel papier en de leerlingen nemen de regel over in hun Werkboek bij opdracht 2 op bladzijde 58.

Als je */ies/* aan het einde van een woord(deel) hoort dat bij verlenging */iesu/* wordt, schrijf je *isch(e)*.

U laat de leerlingen nog enkele nieuwe woorden op *isch* bedenken en schrijft deze onder de regel. Hang de regel goed zichtbaar op in de klas. Gedurende schooltijd kunnen hier altijd woorden bijgeschreven worden die van toepassing zijn op de regel, ook al komen ze in een andere les voor.

Kern – Instructie 2

20

Stap 1

U schrijft de volgende woorden op het bord:

concierge reunie

U vraagt de leerlingen beide woorden te lezen. Dit zal lastig zijn, omdat door het ontbreken van de trema *concierge* een *ie* gelezen kan worden en in *reunie* een *eu*.

U zegt:

“Om te voorkomen dat deze woorden fout gelezen worden, zetten we op de *e* midden in *congierge* en op de *u* in *reunie* een trema. Dit geeft aan dat daar een nieuwe lettergreep begint. Je leest het woord dan niet meer fout. Dit gebeurt dus alleen als twee klinkers na elkaar als één klank gelezen kunnen worden.”

U plaatst het trema op de woorden *conciërge* en *reünie*. U benadrukt nog eens dat een trema wordt geplaatst om verkeerd lezen te voorkomen (*concierge*, *reunie*). Als de kans op verkeerd lezen niet bestaat, wordt er ook geen trema geplaatst. Zoals bij *truien*, *breien*, *roeien*, *aaien*, *gooien*, et cetera...

Stap 2

U schrijft nu de volgende woorden (zonder trema) op het bord:

knieen	drieëntwintig
leeuwen	strooien
poezie	feen
ruine	raddraaier
kieuwen	

De leerlingen schrijven deze woorden over bij opdracht 3 op bladzijde 59 in het Werkboek en plaatsen een trema waar nodig. U bespreekt waar wel of niet een trema geplaatst moet worden. (*knieën*, *leeuwen*, *poëzie*, *ruïne*, *kieuwen*, *drieëntwintig*, *strooien*, *feeën*, *raddraaier*)

De leerlingen maken de opdrachten 4 tot en met 7 op bladzijde 59 tot en met 61 in hun Werkboek. Hier worden de spellingsregels van dit thema geoefend. Wijs de leerlingen er nog een keer op dat ze altijd de Spellinghulp mogen gebruiken.

Afsluiting**5**

U bespreekt met de leerlingen welke spellingscategorieën ze moeilijk/makkelijk vonden in deze les.

Didactische tip**Antwoorden**

Schrijf de regels op grote vellen papier en hang ze goed zichtbaar op in de klas. Zo kunnen de leerlingen ook bij andere vakken de spellingsregels makkelijker toepassen.

Werkboek 6, 58 t/m 61

1, 2 en 3

De antwoorden staan in de les.

4

1 machine, 2 douche, 3 chirurg, 4 Chinees, 5 machinist, 6 Chinezen, 7 chimpansee, 8 parachute, 9 China, 10 chef

5

1 automatisch, 2 telefonisch, 3 toeristisch, 4 komisch, 5 elektrisch, 6 alfabetisch, 7 logisch, 8 technisch, 9 fantastisch, 10 praktisch

6

alfabetisch	toeristisch
telefonisch	komisch
fantastisch	automatisch
technisch	elektrisch

7

1 De weerman meldt regenbuien langs de kust. melden
 2 De kinderen vluchten naar de bus. vluchten
 3 John valt in de plas. vallen
 4 Hij lacht erom. lachen
 5 De bus rijdt weg. rijden
 6 Er worden appels uitgedeeld. worden
 7 Die lusten de kinderen wel. lusten

Lesinhoud

- Spelling
  - het schrijven van de woorden die eindigen op *-isch(e)*
  - het schrijven van meerlettergrepige woorden met een trema
  - het schrijven van meerlettergrepige woorden met *ch* die als /sj/ klinkt
  - het schrijven van meerlettergrepige woorden met *g* die als /zj/ klinkt
  - Werkwoordspelling:
  - het schrijven van de verleden tijd van *-ten-* en *-den-* werkwoorden
- Stellen
  - het schrijven of een beschrijving geven van een verhaal
- Taalbeschouwing
  - het benoemen van samenstellingen, deze onderscheiden van afleidingen en de woordvormingsprincipes hierbij onderkennen
- Leesbegrip
  - het onderscheiden en aangeven van de hoofdlijn van feiten, meningen en argumenten in een meningstekst
- Woordenschat
  - het beheersen van de woorden van de Woordclusters zowel passief als actief
  - het beheersen van de betekenisrelaties tussen de woorden van Woordcluster

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Toetsboek thema 6, toetsblad 1 t/m 13

Vorbereiding

- Toetsbladen kopiëren en er een Toetsboek van maken

Start**5**

U zegt:

“Vandaag en morgen krijgen jullie een toets van dit thema. Als jullie een Toetsboek hebben gekregen, mogen jullie niet meer praten. We beginnen eerst met een dictee. Daarna kijken we naar de opdrachten die jullie gaan maken. Jullie gaan de opdrachten individueel maken. Als je klaar bent, kijk je het werk nog eens goed na en daarna mag je stil iets voor jezelf doen.

Kern – Instructie**30**

U deelt de Toetsboeken uit.

Iedereen pakt Toetsblad 1 voor zich. U geeft aan dat er vandaag eerst een zinnendictee is van 10 zinnen en dat de rest van het dictee uit 20 woorden bestaat.

Lesinhoud

Herhaling

- Spelling
  - het schrijven van woorden die eindigen op *-isch(e)*
  - het schrijven van meerlettergrepige woorden met een trema
  - het schrijven van meerlettergrepige woorden met *ch* die als /sj/ klinkt
  - het schrijven van meerlettergrepige woorden met *g* die als /zj/ klinkt
  - Werkwoordspelling:
    - het schrijven van de verleden tijd van zwakke *ten-* en *den-*werkwoorden
    - het vaststellen van de tijd van een zin vanuit de context
    - het schrijven van werkwoordsvormen met uitzondering van de tegenwoordige tijd enkelvoud van *den-*werkwoorden
    - het herkennen van de persoonsvorm enkelvoud van *den-*werkwoorden als aparte categorie
- Stellen
  - De leerlingen herhalen het schrijven van een verhaal/het geven van een beschrijving.
- Taalbeschouwing
  - De leerlingen herhalen het benoemen van samenstellingen, deze samenstellingen te onderscheiden van afleidingen en het onderkennen van woordprincipes hierbij.
- Leesbegrip
  - De leerlingen herhalen het onderscheiden van feiten, meningen en argumenten in meningsteksten en het aangeven van de hoofdlijn hiervan.
- Woordenschat
  - De leerlingen herhalen de doelwoorden en de betekenisrelaties tussen deze doelwoorden.

Verdieping

- een aantal doelen dat al bij voorgaande lessen Stellen en Woordenschat aan de orde is gekomen

Materiaal

Klassikaal

- alle Woordwebben van dit thema

Individueel

- Werkboek 6, bladzijde 62 t/m 68 (herhaling)
- Werkboek 6, bladzijde 69 t/m 77 (verdieping)

Start	5
-------	---

U vertelt de leerlingen dat u de les van vandaag en morgen met de hele klas gaat beginnen, maar dat u daarna met kleinere groepen gaat werken.

U zet de leerlingen die de toets goed gemaakt hebben eerst aan het werk. Zij maken zelfstandig de herhalingsopdrachten en daarna de verdiepings-opdrachten. De andere leerlingen gaan met u de herhalingsopdrachten maken.

Kern – Instructie	30
-------------------	----

VERDIEPING

De leerlingen die volgens de diagnostische toets de doelen beheersen, werken zelfstandig (individueel of in tweetallen) aan de herhalings- (bladzijde 62 t/m 68) en verdiepingsopdrachten (bladzijde 69 t/m 77).

U vertelt deze leerlingen wat ze moeten doen door de opdrachten 1 t/m 19 op bladzijde 62 tot en met 77 van het Werkboek kort door te nemen. U wijst hen erop dat ze elkaar mogen helpen wanneer ze een vraag hebben.

HERHALING

De leerlingen die de herhalingsoefeningen gaan maken, worden door u begeleid. (extra instructie)

Doel Spelling: woorden die eindigen op -isch(e), woorden met een trema, woorden met ch die als /sj/ klinkt, woorden met g die als /zj/ klinkt, werkwoordspelling van ten- en den-werkwoorden

U herhaalt met de leerlingen de spellingscategorieën door de opdrachten 1 tot en met 5 op bladzijde 62 tot en met 64 in het Werkboek te maken. Bij iedere opdracht wordt eerst de regel of de woordenlijst herhaald. Deze zijn te vinden in de Spellinghulp. Ook dit staat bij iedere opdracht aangegeven.

Doel Stellen: een verhaal schrijven/een beschrijving geven

U zegt:

“We gaan vandaag nog een keer oefenen om beschrijvingen te bedenken die passen bij de plek waar het verhaal zich afspeelt.”

U schrijft op het bord:

Hoofdpersonen: Julia en Carlos

Plek: De ruïne van Bushiribana

U legt zo nodig uit wat een ruïne is. (een stenen gebouw dat kapot is gemaakt of in elkaar is gestort, er is nog maar weinig van over.) en u zegt:

“Julia en Carlos gaan iets spannends beleven in of bij de ruïne van Bushiribana. Hoe ziet de omgeving eruit?”

In een gesprekje met de leerlingen inventariseert u een aantal mogelijkheden, bijvoorbeeld:

- De ruïne ligt op een heuvel.
- Het ligt dicht bij de zee.
- Het ligt in een open, verlaten plek waar weinig planten/bomen groeien en waar veel stenen en rotsen liggen.

Vervolgens vraagt u:

“Wie kan er een goede openingszin van het verhaal bedenken?”

U laat een aantal leerlingen reageren en schrijft een bruikbare zin op het bord:
Bijvoorbeeld:

Hijgend beklommen Julia en Carlos het laatste deel van de ruïne van Bushiribana.

U zegt:

“Julia en Carlos zijn nu boven op de heuvel waar de ruïne ligt. Ze hebben dus een goed uitzicht. Wie kan een tweede zin bedenken?”

U kiest weer een bruikbare zin en schrijft deze op het bord, bijvoorbeeld:

In de verte zagen ze de woeste golven van de zee op de rotsen slaan.

Afsluitend zegt u nog eens dat het begin van het verhaal spannend moet zijn en dat er nog een aantal omschrijvingen van de ruïne of de omgeving in moeten zitten.

De leerlingen maken zelfstandig opdracht 6 op bladzijde 65 van het Werkboek. Waar nodig biedt u individuele hulp.

U controleert en bespreekt de antwoorden.

Doel taalbeschouwing: samenstellingen benoemen, deze onderscheiden van afleidingen en de woordvormingsprincipes hierbij onderkennen

U zegt:

“We gaan in deze les nogmaals oefenen met lange woorden die zijn samengesteld uit andere woorden of woorddelen

U hebt voor de les op het bord geschreven:

overhemd   fleurig   jurkje   bekleding   smaakvol   onprettig
woord + woord   woorddeel + woord   woord + woorddeel

U wijst het woord ‘overhemd’ aan en u vraagt:

“Hoe is dit woord precies gemaakt? Is het gemaakt van korte woorden of staan er ook woorddelen in?”

U stelt vast dat het woord een samenstelling is van twee woorden (‘over’ en ‘hemd’) die ook apart voorkomen en u schrijft het woord ‘overhemd’ in rij 1 op het bord.

Op dezelfde wijze behandelt u de andere woorden, waarbij u erop wijst dat de woorddelen in rij 2 vaak beginnen met -ge, -be, -on en -ont en dat de woorddelen in rij 3 vaak verkleinwoorden zijn of eindigen op -ig. Het

bordschema ziet er daarna als volgt uit:

woord + woord	woorddeel + woord	woord + woorddeel
overhemd	bekleding	fleurig
smaakvol	onprettig	jurkje

Afsluitend laat u nog bij iedere rij een paar woorden bedenken en die door een leerling op het bord schrijven. Bijvoorbeeld:

in rij 1: schoenveter, sportsokken, uitdoen

in rij 2: ongewoon, ontsmetten, gevallen

in rij 3: schortje, handig, sokjes

De leerlingen maken zelfstandig opdracht 7 en 8 op bladzijde 66 van het Werkboek. Waar nodig biedt u individuele hulp.

U controleert en bespreekt de antwoorden.

Doel leesbegrip: soorten teksten onderscheiden en de relaties leggen tussen tekst, leesdoel en leesstrategie

U zegt:

“We gaan nog eens oefenen met een meningstekst.

U vraagt:

- “Wat wil de schrijver van een meningstekst?” (Hij wil je van zijn mening overtuigen.)
- “Hoe probeert hij dat te doen?” (door feiten en argumenten te noemen)
- “Hoe vinden we de hoofdlijn van een meningstekst?” (door de mening van de schrijver en de argumenten te noemen)

U hebt voor de les op het bord geschreven:

Als ik in de tuin werk, draag ik oude kleren. Een T-shirt met gaten en een broek met scheuren. Ook heb ik altijd oude gymschoenen aan.

Toch zitten die kleren heerlijk. Ik vind dat je ze altijd zou moeten kunnen dragen. Dan hoef je nooit meer na te denken wat je aantrekt. En als je erop knoeit is het ook niet erg.

U leest de tekst hardop voor en u vraagt:

- “Wat voor soort tekst is het?” (een meningstekst)
- “Wat is de mening van de schrijver?” (Hij vindt dat je oude tuinkleren altijd zou moeten kunnen dragen.)
- “Welke feiten staan er in de eerste alinea?” (Als de schrijver in de tuin werkt, draagt hij een T-shirt met gaten, een gescheurde broek en oude gymschoenen.)
- “Welke argumenten gebruikt de schrijver om je ervan te overtuigen dat je die kleren altijd zou moeten kunnen dragen?” (Je hoeft nooit meer na te denken over wat je aantrekt/Het is niet erg als je erop knoeit.)
- “Wat is de hoofdlijn van de tekst?” (Oude kleren zou je altijd moeten kunnen dragen, omdat je dan nooit meer hoeft na te denken over wat je aantrekt. En het is ook niet erg als je erop knoeit.)

De leerlingen maken zelfstandig opdracht 9.1 t/m 9.3 op bladzijde 76 van het Werkboek. Waar nodig biedt u individuele hulp.

U controleert en bespreekt de antwoorden.

Doel woordenschat: het herhalen van de doelwoorden en de betekenisrelaties tussen deze doelwoorden.

U bespreekt de Woordwebben. U laat de leerlingen een uitleg geven van de woorden die ze aangeboden kregen. U laat andere leerlingen helpen met de uitleg. U verbetert en voegt toe indien het nodig is. Vervolgens maken de leerlingen zelfstandig of in tweetallen opdracht 10 op bladzijde 69 van het werkboek.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U speelt het spelletje 'Galge' met een aantal doelwoorden van het thema.

Antwoorden	
-------------------	--

Herhaling

Werkboek blz. 62 t/m 64 (Spelling)

1

asperge, giraffe, passagier, lekkage, etalage, horloge, spionage, manege, bagage, garage, etage, ravage

2

1 parachute, 2 machine, 3 douche, 4 Chinees, 5 machinist, 6 Chinezen, chimpansee, chocolade

3

automatisch, elektrisch, fantastisch, logisch, technisch, telefonisch, praktisch, komisch, alfabetisch, toeristisch

4

Hier zijn meerdere zinnen mogelijk. Belangrijk is dat de persoonsvorm op de juiste manier hebben gebruikt en dat de leerlingen de juiste tijd van de persoonsvorm hebben afgeleid.

5

- 1 De poëziebundel telt drieëndertig bladzijden.*
- 2 De conciërge werd door alle leerlingen geëerd.*
- 3 We stonden tot onze knieën in het hoge gras achter de ruïne.*
- 4 Reeën zijn zo schuw, dat ze zich meestal niet laten aaien.*

Werkboek blz. 65 (Stellen)

6

*een verhaalbegin dat zich afspeelt in of bij de ruïne van Bushiribana en waarin een aantal omschrijvingen van de omgeving is gegeven
Het verhaal moet spannende elementen bevatten.*

Werkboek blz. 66 (Taalbeschouwing)

7

woord + woord
stropdas

woorddeel + woord
onpraktisch

woord + woorddeel
netjes

modehuis	bewerken	manteltje
schoenenzaak	ontwerpen	hoedje
regenjas		truttig
zwembroek		

8

koksmuts, houthakkersbloes, doktersjas, bakkersschort

Werkboek blz. 67 (Leesbegrip)**9.1**

Ze vindt dat je er ook leuk uit kunt zien als je geen merkkleding draagt.

9.2

1 Er is meer keus in merkloze kleding dan in merkkleding.

2 Merkloze kleding is veel goedkoper.

9.3

Je kunt er ook leuk uitzien in merkloze kleding. Daarvan is er meer keus en het is veel goedkoper.

Werkboek blz. 68 (Woordenschat)**10**

De goede zinnen zijn: K, L, E, D, I, N, G.

Verdieping

Werkboek blz. 69 t/m 73 (Stellen)**11**

zelfbedacht verhaal dat voldoet aan de verlangde gegevens

12

zelfbedacht gedicht dat de prozatekst weergeeft

13

een verhaal met 3 alinea's dat de inhoud van het gedicht weergeeft

14

zelfbedacht verhaal dat voldoet aan de verlangde gegevens

15

zelfbedachte reclametekst met beginrijm

16

zelfbedachte reclametekst met eindrijm

Werkboek blz. 74 t/m 77 (Woordenschat)**17**

1 zoek

2 stofsoort

3 individueel antwoord

4 individuele weergave van wat wel en wat niet begrepen wordt van het kledinglabel

18

1 thema

2 stijl passend bij 1

3 uitnodiging waarin moet staan welke outfit alle mensen moeten dragen op het feest

19

1 goed gemutst zijn

2 ergens met de pet naar gooien

3 verhaaltje met de uitdrukking die erbij hoort

Lesinhoud

- De leerlingen passen themawoorden en themazinnen toe.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 100 t/m 102
- Taalschrift

Vorbereiding

- U zet het filmpje ‘Hoe ontstaan modetrends?’ klaar:
<http://www.schooltv.nl/video/hoe-ontstaan-modetrends-van-de-catwalk-tot-de-kledingwinkel>
- Leerlingen zorgen voor kleding voor de modeshow.

Start**5**

U zegt:

“Straks gaan jullie met de kleren die jullie van thuis hebben meegenomen een modeshow organiseren.

Modeshows zijn belangrijk voor kledingwinkels, want wat in de mode komt, wordt bepaald op (de catwalk van) belangrijke modeshows. Maar dat betekent gelukkig niet dat je dezelfde onmogelijke kleding aan moet als de modellen die de nieuwste kleding van bekende modeontwerpers showen. Eigenaren van kledingwinkels halen daar hun ideeën vandaan, maar maken daar draagbare kleren van die je in de winkels kunt kopen. Daar gaat het filmpje over wat ik jullie nu ga laten zien.”

Daarna start u het filmpje ‘Hoe ontstaan modetrends?’.

(<http://www.schooltv.nl/video/hoe-ontstaan-modetrends-van-de-catwalk-tot-de-kledingwinkel>)

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Kern – Instructie**20**

U zegt:

“Ik leg even uit hoe jullie je moeten voorbereiden, daarna gaan jullie je in groepjes voorbereiden en dan is het tijd voor jullie modeshow.”

De gang van zaken wordt beschreven bij de opdrachten 1 t/m 4 op bladzijde 100 t/m 102 van het Taalleesboek. U neemt deze bladzijden met de leerlingen door.

Vervolgens verdeelt u uw klas in groepjes van ongeveer vijf leerlingen en wijst plaatsen aan waar ze zich kunnen voorbereiden.

De leerlingen werken in groepjes aan opdracht 1 t/m 4 op bladzijde 100 t/m 102 uit het Taalleesboek. U loopt rond en helpt waar dat nodig is.

Kern

15

De groepjes presenteren zich.

U geeft speciale aandacht aan themawoorden of zinnen die veel leerlingen moeilijk vonden.

Afsluiting

5

U evalueert samen met de leerlingen de gang van zaken bij de voorbereiding en de uitvoering van de modeshow.

Bijlagen

- **Toetsbladen thema 6**
- **Controletoes dictee thema 6**
- **Alfabetische woordenlijst thema 6**
- **Spellinghulp**

Toetsbladen

Alfabetische woordenlijst thema 6

Woordenlijst Thema 6

1. aanpraten
2. adverteren
3. arrogant
4. binnensjokken
5. binnenstuiven
6. binnenvallen
7. boetiek, de
8. denim, het
9. detailhandel, de
10. fleurig
11. fluweel, het
12. gril, de
13. hoofddekseel, het
14. kant, het
15. kleding, de
16. luchtig
17. naarmate
18. naderen
19. onopvallend
20. opticiën, de
21. opzichtig
22. outfit, de
23. overtuigen
24. parmantig
25. poelier, de
26. promoten
27. promotiemiddelen, de
28. schoeisel, het
29. simpel
30. stilstaan
31. stofsoort, de
32. tentdoek, het
33. verschijnsel, het
34. voorbijgaan aan
35. voortschrijden (van de tijd)
36. zich bevinden
37. zich onderscheiden
38. zich verwijderen

Spellinghulp

Woordenlijst**Woorden met /k/ = c**

accent	collecte	contant	inspectrice
accu	collecteren	contributie	locomotief
acteur	collectie	controle	macaroni
actie	collega	coupé	microfoon
actief	combinatie	couplet	microscop
activiteit	comité	creatief	musical
actrice	commandant	crème	narcose
advocaat	commentaar	crêpepapier	perfect
alcohol	commissaris	crisis	plastic
bacterie	commissie	cursus	postcode
bioscoop	competitie	dialect	product
cactus	compleet	dictee	project
cadeau	compliment	direct	reactie
café	componiste	directeur	reclame
cake	compost	directie	record
camera	computer	directrice	risico
camping	concentreren	disco	seconde
capuchon	concert	discotheek	speculaas
caravan	conciërge	discussie	succes
cavia	conclusie	economie	tractor
chocolade	concreet	effect	truc
circuit	concurrent	excursie	verticaal
circus	conducteur	excuus	viaduct
clown	conductrice	ijsc	
club	confetti	insect	
cola	contact	inspecteur	

Woorden met /s/ = c

accent	circuit	feliciteren	procent
actrice	circus	feliciteren	proces
ambulance	cirkel	financieel	provincie
cel	citroen	inspectrice	recept
cent	concentreren	lucifer	speciaal
centimeter	concert	medicijn	specialist
centraal	conciërge	narcis	specialiteit
centrum	december	officier	
cijfer	elektriciteit	precies	

Woordenlijst**Woorden met /zj/ = g**

asperge	etage	horloge	passagier
bagage	etalage	lekkage	slijtage
centrifuge	garage	logé	spionage
conciërge	giraf	logeren	stage
energie	giraffe	manege	vitrage

Woorden met /sj/ = ch

capuchon	China	chocolade	machinist
champignon	Chinees	douche	marcheren
chauffeur	chip	douchen	parachute
chef	chips	lunch	rechercheur
chimpansee	chirurg	machine	

Woorden met /g/ = ch

ach	glimlachen	juichen	och
belachelijk	goochelaar	kachel	pech
chaos	goochelen	kuchen	pochen
chemisch	joch	lachen	techniek
echo	jochie	lichaam	toch
giechelen		noch	zich

Woorden met /ie/ = i

abrikoos	chirurg	experiment	indiaan
activiteit	citroen	expositie	ingenieur
Afrika	combinatie	fabrikant	intelligent
alinea	comité	familie	januari
Amerika	competitie	februari	jubileum
aquarium	compliment	feliciteren	juni
artikel	confetti	figuur	justitie
aspirine	contributie	file	kampioen
autoritair	crisis	finale	kantine
bami	dia	financieel	kapitein
benzine	dialect	frituren	kievit
bibliotheek	diamant	giraf	kilo
bikini	dieet	giraffe	kiosk
biologie	diploma	giro	klarinet
bioscoop	direct	gitaar	klimaat
bizar	directeur		

Woordenlijst

cavia	directie	halvarine	krioelen
centimeter	directrice	horizon	kritiek
centrifuge	dirigent	hygiëne	lampion
champignon	dominee	idee	lawine
China	elektriciteit	idiot	limonade
Chinees	etiket	imiteren	liniaal
liter	officier	repetitie	studio
lucifer	olifant	riool	Suriname
macaroni	ordinair	risico	surprise
machine	organisatie	rivier	taxi
machinist	pagina	routine	televisie
margarine	pensioen	ruïne	titel
materiaal	periode	serieus	tosti
maximaal	piano	sigaar	tribune
medicijn	piloot	sigaret	triplex
meubilair	piste	sinaasappel	uniform
miauwen	pistool	sirene	verticaal
microfoon	podium	situatie	via
microscop	politie	ski	viaduct
militair	politiek	souvenir	video
minimum	positie	speciaal	videotheek
minister	positief	specialist	violist
ministerie	president	specialiteit	viool
minuut	prieel	spinazie	visite
muzikant	prima	spion	vitamine
nasi	privé	spionage	vitrage
niveau	radio	stadion	

Woorden met y

baby	hockey	playback	systeem
dynamo	hyena	pony	type
Egypte	hygiëne	pyjama	gameboy
hypnose	sorry	typisch	
gymnastiek	jury	symbool	volleybal
gymzaal	mayonaise	sympathiek	yochurt
hobby	mysterie	synoniem	

Woordenlijst**Woorden met ei**

aanreiken	eiland	leiden	scheidsrechter
aardbei	eind	leiding	sein
activiteit	eindelijk	marsepein	seizoen
afscheid	eisen	mei	specialiteit
allebei	elektriciteit	meid	steiger
allerlei	feit	meisje	steil
arbeider	fontein	omleiden	terrein
bedreigen	geheim	overeind	trein
begeleiden	geit	paleis	uitbreiden
beide	gewei	peil	vallei
bereid	hei	peinzen	veilig
bereiken	heide	plein	verscheidene
breien	heilig	pleister	verspreiden
dreigen	heimwee	porselein	voorbereiden
dweil	hoeveelheid	prei	vrijheid
ei	inleiding	refrein	wei
eigen	kapitein	reiger	weide
eigenaar	karwei	reis	weigeren
eigenlijk	keihard	reizen	weinig
eigenschap	keizer	reiziger	zei
eigenwijs	klei	Romein	zeil
eik	klein	scheiden	

Woorden met ij

aardrijkskunde	begrijpen	bijbel	blijken
altijd	belangrijk	bijl	blijven
andijvie	beschrijven	bijna	boerderij
azijn	bevrijden	bijten	brij
bakkerij	bevrijding	bijvoorbeeld	cijfer
batterij	bewijs	bladzijde	dijk
bedrijf	bij	blij	dikwijls
dozijn	lijden	rijk	uitwijken
drijven	lijf	rijm	verdwijnen
drukkerij	lijken	rijp	vergelijken
eigenwijs	lijm	rijst	verschijnen
fijn	lijn	schijf	verwijten
Frankrijk	lijst	schijnen	vijand
gelijk	lijster	schilderij	vijf

Woordenlijst

glijden	maaltijd	schrijven	vijver
gordijn	maatschappij	slijpen	vlakbij
grijnzen	medelijden	slijtage	vrij
grijpen	medicijn	slijten	vrijdag
grijs	mij	slijterij	vrijheid
hij	mijn	smijten	waarschijnlijk
hijgen	nijdig	snijden	wedstrijd
hijsen	nijlpaard	spijker	wij
ijs	nijptang	spijt	wijd
ijsco	onbeschrijfelijk	stijf	wijfje
ijverig	onderwijs	stijgen	wijk
ijzel	ontbijt	stijl	wijn
ijzer	opzij	strijd	wijs
jij	padvinderij	strijkijzer	wijzen
kijken	Parijs	tamboerijn	wijzer
knijpen	partij	tapijt	woestijn
konijn	pijl	tegelijk	wrijven
kozijn	pijn	terwijl	zij
krijgen	pijp	tevoorschijn	zijde
krijzen	praktijk	tijd	zijn
krijt	prijs	tijdens	zwijgen
kwijt	ravijn	tijger	
leeftijd	rij	Turkije	
lekkernij	rijden	twijfelen	

Woorden eindigend op ice

actrice	conductrice	directrice	inspectrice
---------	-------------	------------	-------------

Woorden met x

box	exemplaar	expres	saxofoon
claxon	experiment	extra	soundmix
ex-	expert	fax	taxi
examen	explosie	luxe	textiel
excursie	export	maximaal	triplex
excuus	expositie	mixer	

Woordenlijst**Woorden met th**

apotheek	marathon	thema	thermostaat
bibliotheek	methode	theorie	thuis
discotheek	sympathiek	therapie	videotheek
enthousiast	theater	thermometer	
katholiek	thee	thermosfles	

Woorden met q

aquarium	quiz
----------	------

Woorden met /p/ = b

abnormaal	club	krab	web
absoluut	eb	slab	website
ambtenaar	heb	slib	

Woorden die met wr beginnen

wraak	wrat	wrijven	wroeten
wrak	wreed	wringen	

Leenwoorden uit het Engels

barbecueën	drugs	lunch	skaten
bungalow	e-mail	mailen	skeeleren
cake	flat	make-up	soundmix
camping	gameboy	musical	sticker
caravan	gamen	paperclip	surfen
chatbox	goal	plastic	tackelen
chatten	hockey	playback	tank
chip	interview	race	team
chips	jack	rails	trainen
coachen	joggen	shampoo	tram
computer	jury	shop	T-shirt
crossen	keeper	shoppen	video
cup	ketchup	show	volleyball
downloaden	laptop	skateboarden	weekend

Woordenlijst**Leenwoorden uit het Frans**

auteur	chauffeur	envelop	niveau
biscuit	circuit	etui	paraplu
blouse	conciërge	jus	portemonnee
bureau	detail	mayonaise	punaise
cadeau	diner	medaille	record
champignon	douche	milieu	toilet

Woorden met é, è of ê

blèren	coupé	hé	oké
café	crème	hè	privé
comité	crêpepapier	logé	volière

Woorden eindigend op een niet- of moeilijk verlengbare d

altijd	gereed	iemand	zand
bloed	geweld	moed	
geduld	grind	niemand	
geld	grond	verstand	

Woorden met au

applaus	chauffeur	klauw	pauzeren
au	dauw	lauw	rauw
augurk	flauw	miauwen	restaurant
augustus	gauw	nauw	sauna
auteur	grauw	nauwelijks	saus
auto	kabeljauw	nauwkeurig	snuwen
autoritair	kauwen	paus	wenkbrauw
benauwd	kauwgom	pauw	
blauw	klauteren	pauze	

Woorden met /oe/ = ou

blouse	douche	journalist	souvenir
coupe	douchen	retour	tournee
couplet	enthousiast	route	
douane	journaal	routine	

Woordenlijst**Woorden op air**

autoritair	militair	ordinair	populair
meubilair	miljonair		

Woorden met een niet-geschreven /w/

duel	egoïst	januari	ruïne
duet	eventueel	kanoën	situatie
duo	februari	oase	

Woorden met een niet-geschreven /j/

alinea	jubileum	piano	spion
biologie	kampioen	podium	spionage
bioloog	kiosk	priël	stadion
bioscoop	krioelen	radio	studio
creatief	lampion	reactie	theater
	liniaal	reageren	theorie
financieel	materiaal	riool	via
hyena	miauwen	serieus	viaduct
hygiëne	museum	speciaal	videotheek
idiot	pensioen	specialist	violist
indiaan	periode	specialiteit	viool
ingenieur			

Bijzondere inprentwoorden

afschuwelijk	burgemeester	onnozel	vanmiddag
afval	datum	ontdekken	vanmorgen
applaus	kostbaar	postzegel	verrassing
beantwoorden	onmiddellijk	sieraad	
bijzonder	onmogelijk	stiekem	

Woorden met f

afschuwelijk	gefeliciteerd	oefenen	tafel
afval	grafiek	onbeschrijfelijk	telefoon
alfabet	informatie	perfect	twijfelen
begravenis	koffie	plafond	uniform
fotograferen	luifel	professor	wafel

Woordenlijst**Woorden met s**

asiel	resultaat	ruisen	vreselijk
bliksem	ritselen		

Woorden met z

aarzelen	gymzaal	ontzettend	roze
azijn	horizon	oorzaak	stofzuiger
bazaar	jazeker	opzetten	suizen
bijzonder	kozijn	opzoeken	verzamelen
bizar	langzaam	peinzen	zichzelf
duizelig	mezelf	plezier	(tot) ziens
duizend	muziek	postzegel	
gezond	muzikant	puzzel	
grijzen	onnozel	reiziger	

Regels om te onthouden**1 Woorden met d of t**

- Als de eindklank van een woord (als het geen persoonsvorm is) een /t/ is, maak je het woord langer. Als je een /d/ hoort, is de eindletter van het woord ook een *d*.

hond – honden

Let op: Bij persoonsvormen mag de verlengingsregel niet toegepast worden. Hier gelden de persoonsvormregels.

2 cht

- Als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*, behalve bij *ligt*, *legt*, en *gelegd*, *zegt* en *gezegd*, *vlagt* en *gevlagd*.

lacht

Regels om te onthouden

3 sch

- Als je aan het begin van een woord /sg/ hoort, schrijf je altijd *sch*.
school

---

4 g(t) of ch(t)

- Als je na een lange klank of na een tweetekenklank een /g/ hoort, schrijf je een *g*, behalve bij juichen, giechelen, goochem en goochelen.
plaagt – zwoegt

---

5 ng of nk

- Als je na een /ng/-klank een /k/-klank hoort (/ngk/), schrijf je *nk*.
bedenken

---

6 open of gesloten lettergreep

- Hoor je aan het einde van een klankgroep een lange klank, dan schrijf je hem met één klinker (verenkelingsregel)
molen

- Hoor je aan het einde van een klankgroep een korte klank, dan schrijf je een dubbele medeklinker (verdubbelingsregel).
kikker

Regels om te onthouden

7 f wordt ff of v en s wordt ss of z

- Meervouden of verlengingen van woorden eindigend op *f* of *s* schrijf je wanneer de verdubbelingsregel geldt bijna altijd met *ff* of *ss*.

straf – straffen, huismus – huismussen

- Meervouden of verlengingen van woorden eindigend op *f* of *s* schrijf je wanneer de verenkingsregel geldt bijna altijd met *v* of *z*.

stokdoof – stokdove, kaas – kazen

---

8 /u/-klank

- Als je een /u/ hoort op een lage stemtrap, dan schrijf je een *e* en als je een /u/ hoort op een hoge stemtrap schrijf je een *u*.

vroeger – geluk

---

9 ij en lijk

- Als je /luk/ hoort aan het einde van een woord, dan schrijf je *lijk*, maar niet bij *geluk*.

makkelijk

- Als je /ug/ hoort aan het einde van een woord, dan schrijf je *ig*, maar niet bij *terug*.

aardig

Regels om te onthouden**10 eer, oor en eur**

- Je hoort /ir/, /or/ of /ur/, maar je schrijft *eer*, *oor* of *eur*.
speer – *koor* – *deur*

---

11 aai, ooi en oei

- Je hoort /aaj/, /ooj/ en /oej/, maar je schrijft *aai*, *ooi* en *oei*.
zwaaien – *mooi* – *bloei*

---

12 uw, ieuw, eeuw, auw, ouw

- Als er aan het einde van een woord of woorddeel een *w* staat, komt er altijd een *u* voor.
ruw – *nieuw* – *leeuw* – *pauw* – *bouwen*

---

13 tie

- Hoor je aan het einde van een woord /tsie/, dan schrijf je *tie*.
politie
- Hoor je aan het einde van een woord /sie/ en daarvoor een medeklinker, dan schrijf je *tie*.
actie

---

14 heid

- Hoor je /heit/ aan het einde van een woord of woorddeel, dan schrijf je altijd *heid*.
gladheid

---

15 tijd of teit

- Hoor je /teit/ aan het einde van een woord of woorddeel, dan schrijf je *tijd* als het woord met de kloktijd te maken heeft. Als dat niet zo is, schrijf je *teit*.
lentetijd – kwaliteit

---

16 isch of ische

- Hoor je /ies/ aan het einde van een woord of woorddeel, dat bij verlenging /iesu/ wordt, dan schrijf je *isch* of *ische*.
Behalve bij Fries – Friese. En bij woorden zoals vies – vieze en precies – precieze, omdat je een /z/ hoort in plaats van een /s/.
praktisch

---

17 afbreken

- Samengestelde woorden worden afgebroken tussen de twee (samenstellende) woorden.
ijs – vrij
-
- We breken af tussen twee lettergrepen. De lettergreepgrens hoor je als je het woord in klankgroepen uitspreekt.
spre – ken
-
- Als op een lettergreepgrens twee medeklinkers staan, moet het woord tussen die twee medeklinkers worden afgebroken. (Let op: Als de verdubbelingsregel van toepassing is, wordt het woord tussen de dubbele medeklinker afgebroken.)
wer – ken, straf – fen
-

Regels om te onthouden

- Bij de combinatie *ng* en *nk* wordt afgebroken tussen de *n* en de *g* of de *n* en de *k*.
zin – gen, zin – ken

- Bij de lettergrepen *aai*, *ooi* en *oei* wordt afgebroken na de *i*.
aai – en, roei – en, gooi – en

- Bij de lettergrepen *uw*, *ouw*, *auw*, *ieuw* en *eeuw* wordt afgebroken tussen de *u* en de *w*.
ru – we, trou – wen, kau – wen, nieu – we, eeu – wig

- Woorden met een achtervoegsel worden afgebroken op de grens van het grondwoord en het achtervoegsel.
tent – je

---

18 tussen –n

In een samenstelling schrijf je een tussen-*n* als:

- het eerste deel van de samenstelling een meervoud op *–en* is:
boekenkast

- het eerste deel van de samenstelling al op *–en* eindigt
keukentrap

Regels om te onthouden

Je schrijft geen tussen-*n* als:

- het eerste deel van de samenstelling geen meervoud heeft;
tarwebrood
_____
- je bij de meervoudsvorm van het eerste deel kunt kiezen tussen een meervoud op *n* en een meervoud op *s*;
groentesoep
_____
- het eerste deel van de samenstelling geen zelfstandig naamwoord is;
rodekool – spinnewiel
_____
- het eerste deel van de samenstelling een versterkende betekenis heeft
apetrots
_____
- het eerste deel van de samenstelling naar een persoon of zaak verwijst die in de gegeven context uniek is.
zonnestraal – Koninginnedag
_____

19 tussen-*s*

In een samenstelling schrijf je een tussen-*s* als:

- het eerste deel niet op een *s* eindigt en het tweede deel er niet mee begint, maar je wel een /*s*/ hoort.
bakkerswinkel
_____
_____

Let op bij:

- samenstellingen waarbij het eerste deel op een *s* eindigt en het tweede deel ermee begint;
huisspin
_____

Regels om te onthouden

- samenstellingen waarbij het eerste deel niet op een s eindigt maar het tweede deel er wel mee begint. Hierbij wordt wel de tussen-s geschreven, omdat die ook geschreven wordt in andere samenstellingen met het eerste deel.

dorpsstraat

---

20 koppelteken

Je gebruikt een koppelteken bij:

- samenstellingen die je verkeerd kunt uitspreken omdat er twee klinkers naast elkaar komen te staan;

na-apen

- aardrijkskundige namen;

Noord-Brabant

- samenstellingen met losse letters of cijfers;

cd-hoesje, 12-jarige

- samenstellingen met een voorvoegsel zoals ex, privé, oud.

ex-man, oud-minister

Let op: telwoorden krijgen geen koppelteken

tweëntwintig

Regels om te onthouden

21 Hoofdletters

Hoofdletters worden geschreven:

- aan het begin van elke zin;
De zon schijnt het hele jaar door.
- in de indirecte rede;
Lieke schreeuwt: 'Ik kom toch niet!'
- bij eigennamen;
Jean Maduro, Wendy de Cuba, mevrouw De Cuba
- bij aardrijkskundige namen;
Aruba, Nederland, Australië
- bij namen van feestdagen, talen en dialecten;
Kerstmis, Papiamentu, Limburgs
- bij namen van verenigingen, instellingen, winkels en bedrijven;
het Rode Kruis, Wema
- bij namen van merken, kranten, boeken en tijdschriften;
Coca-Cola, Amigoe
- bij namen van straten, pleinen, kerken, gebouwen, en dergelijke.
Kerkstraat

22 woordtekens

Een trema gebruik je:

- wanneer twee of meer klinkers achter elkaar worden geschreven en dit tot een foute uitspraak kan leiden. Het trema komt dan op de beginletter van de nieuwe lettergreep.
knieën, ruïne, zeeën
-
-

Let op:

- samenstellingen krijgen geen trema. Een uitzondering hierop vormen de telwoorden.
na-apen, zee-egel, tweeëntwintig

Regels om te onthouden

Een apostrof gebruik je:

- wanneer een *s* wordt toegevoegd aan woorden die eindigen op één van de enkele klinker *a, i o, u* of *y*.
video's, baby's, ski's, Angela's kamer
-
-

23 de persoonsvormregels

- Als je aan het einde van een persoonsvorm een /t/ klank hoort, dan schrijf je ook een *t*, behalve bij *had, deed, stond* en *den*-werkwoorden.
Twan speelt met Yasmin
- De verledentijdsvormen van *ten*- en *den*-werkwoorden schrijf je wanneer er geen sprake is van klankverandering, met *tt* of *dd*.
Het huis brandde helemaal af.
Floor stootte haar knie tegen de tafel.
- De verleden tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden waarbij sprake is van klankverandering, eindigt altijd op *-d*.
Lieke hield de winkelwagen vast.
- De tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden eindigt op *-d* als:
  - er ik in de zin staat;
Ik laad de winkelwagen vol.
  - er sprake is van een achtergeplaatst je of jij;
Laad jij de winkelwagen vol?
  - er sprake is van gebiedende wijs
Laad de winkelwagen vol.

In alle andere gevallen eindigt de tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden op *dt*.

Moeder laadt de winkelwagen vol.

24 Engelse werkwoorden die in de Nederlandse taal worden gebruikt

- Voor Engelse werkwoorden gelden dezelfde persoonsvormregels als voor Nederlandse werkwoorden.
skateboarden – ik skateboard, jij skateboardt, ik skateboardde, ik heb gekateboard
Let op bij werkwoorden waarbij de ik-vorm op *e* eindigt.
gamen – ik game, jij gamet, ik gamede, ik heb gegamed

Regels om te onthouden

25 meervouden

- Eindigt een woord op een lange klank die we met één letterteken schrijven, dan krijgt het woord in het meervoud 's.

agenda's, risico's, baby's

- Eindigt een woord op *ee, é, e (/u/)* of een tweetekensklank, dan komt de *s* er in het meervoud aan vast.

dominees, tralies, bureaus, logés, tantes

- Als de laatste lettergreep van een woord dat eindigt op *(er)ik, es (/us/)* of *it* weinig klemtoon heeft, dan wordt de laatste letter in het meervoud niet verdubbeld.

viezeriken – luiwammesen

---

26 verkleinvormen

- Als een woord eindigt op een lange klank (geschreven als *a, é, ee, o, u, i*), dan wordt het verkleinwoord met een dubbele klinker geschreven.

mama – mamaatje, stro – strootje

Let op:

- De *é* wordt in het verkleinwoord *ee* zonder accentteken, en de *i* (uitgesproken als */ie/*) aan het eind van een woord wordt in het verkleinwoord *ie*.
- Woorden die op *ng* eindigen krijgen in de meeste gevallen *-nkje* op het eind, maar er zijn ook uitzonderingen op *-ngetje*. Het is goed te horen of verkleinwoorden op *-nkje* of *-ngetje* eindigen.

ketting – kettinkje, kring – kringetje

Persoonsvorm-kaart

Spelling Groep 7

Taal leesland

